

ZSIDÓ ÉLET

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRÜT 18
TELEFON: 1-363-61.

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTETTE 1933—1937.
KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR:
FELEVRE 10 PENGÓ
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGÓ

Mikor épül föl a sátor?

Írta: KISS ARNOLD vezető főrabbi

A sátrak békességének szentírási áldását ünnepli a világ. Az Isten meghallgatta az ősi fohászt: és terjesszed ki fölénk a te békesség sátorát.

Fiaikért remegő anyák sírása elcsöndesült. Az otthoni sátorba hazatérnek a katona ifjak és koros családapák nem tekintenek szorongó szívvel már hitvesre és gyermekekre, akit talán még az éjszaka el kell hagyni.

A hazugságok felhőkárpitja széjjelszakadt, az igazság napfénye besugárzott, erőszakkal eltépett országrészeket, a „négy napkeleti bölesek” tanácskozó asztaláról. a megbántott jog galambjai szálltak ki a világba. Százezer fölzsabadult lélekben mámor, az újjongás lángriadása elborít hegyeket, völgyeket, s akik eddig kegyetlen idegen uralom irgalmatlansága alatt éltek: fölkeresik újra szabaddá vált sátraik nyugodalmát.

A mi magyar lelkünkben is a mi epedve várt igazságunk biztos reménye. *Ungvár* felől az októberi szél már feltámadt magyar nótákat zúgat felénk, *Zsolna* kuruc várának, *Budatin*-nak ormán a mi szent zászlóink hamar kigyulladó színei remegtetik a lelkeinket, a *kassai* öreg dóm Rákóczi harangjai ünnepi bongással konganak belé a fölvirradó magyar éjszakába, *Eperjes* ősi vároirmai, *Rózsnyó*, *Krasznahorka* sírhantjai megnyílnak s az újra föl-

támadt kuruc lélek bércen és völgyeken át zúgatja: „Hiszek Magyarországot feltámadásában”.

Izrael zsidó sátraiba is bevonul a boldogság, az öröm. Jóban, rosszban mindig hűséges fiai voltunk ennek a földnek. Lehet ezt letagadni, lehet ezt megrágalmazni: agyonütni ezt az igazságot nem lehet sohasem.

Ott ülünk az ünnepi sátorban, a családjainkkal, a gyermekeinkkel. Serlegünkben a hálaadás piros bora úgy gyöngyözik, mintha színültig könnyel lenne telve. A boldogságunkban is könnyek a szemünkben: micsoda a mi szörnyű zsidó bűnünk, hogy a közös magyar sátor megvetett zugába ültet bennünket méltatlanság, félreismerés, gyűlölet! Az őszi hideg szél besüvit a zsidó sátor ponyvafalain: hideg légáramlat oltogatja a gyertyaszálainkat: miért a ránk támadó ellenszenv, amely ősi jögon megszerzett egyenlőségünkől akar kiforgatni bennünket? Egymás szemébe nézünk mi zsidók és keressük a mi titkos, a mi rejtett bűneinket. A templomunkban nem találjuk. Az imádságos könyveinkben nem találjuk. Keressük: volt-e valaha egyetlen gondolat bennünk, amely vétségre esábitott minket hazánk, nemzetünk ellen? Az igazság angyalai nem látnak rajtunk ilyen hibát. A poklok démonai csak hazugsággal feketíthetnek be minket. Kommunizmus? Kun Béla? Nekünk, a mi felekezetünk-

nek ártottak a legjobban. A mi templomainkból istállót akartak csinálni. Gyűlöltek mindent, ami zsidó volt. Emlékszem, rámförmedtek: zárja be a temploma ajtaját, különben mi dobálunk ki onnan mindenkit. Nem voltak zsidók, mert dübvel tagadták meg a vallásukat. Ardrágítók a háborúban? valutaesempészek későbbben? Máshitűek körében is voltak, s börtönbe velük, akik vétének hazájuk s az etikum ellen. De az egész közösséget bűnhődtetni a bűnösökért, a zsidó sátor minden lakóját bűnben és szennyben hozzáláncolni a gonosztevők sópredékéhez: infernális kegyetlenség.

Fájdalommal gondolunk a rombadőlt zsidó sátrakra. Bolyongó, elűzött, hazátlaná vált testvéreinkre. Szorongó szívvel kérdezzük, hát a müncheni hatalmas tanácskozó asztalnál ezeknek a szerencsétleneknek pokoli sorsa nem érdemelt-e volna egyetlen jó szót? Hogy ünnepelné az emberi igazság Gényusa azokat a négy geniális államférfiakat, ha módot kerestek volna a zsidóság szenvedéseinek jóvátételére!

Mi pedig a sátrak ünnepén tovább álmodjuk az ősi zsidó álmot: arról az örök sátorról, a Leviathán árnyékában, ahol a Messiás várakozik minden elnyomott fölzsabadítására, az igazság győzelmére, az emberiség egységes, közös, szentséges sátorára.

Október 6.

fekete gyász borul a magyar égboltra. De a gyásznak, a fájdalom megemlékezésnek szomorúságán most átsugárzik az öröm ragyogása. Még néhány hét, vagy csak néhány nap és felvidéki magyar testvéreink visszatérnek az anyaországba, melynek testéből húsz esztendő előtt az erőszak jogán, hazug érvek, hamis adatok segítségével szakították ki őket.

Húsz nehéz esztendő mult el azóta, de ennek a húsz végtelenül hosszú évnek során nem akadt egyetlen magyar sem, aki kételkedett volna abban, hogy ütni fog a szabadulás órája. Mert minden szolgaságból egyszer szabadság születik. Október hatodikának hős magyar vértanúi is elbuktak a túlerő elleni harcban és bukukat az elnyomatás, véres, könyves, vérszteljes korszaka követte az ország számára, melynek önállóságáért, függetlenségéért és szabadságáért életüket áldozták. De az elnyomatásnak össze kellett omlania az idő parancsoló akarata alatt, mert az idő csak haladást ismer, az ember szolgasága pedig visszautat jelent az idő haladásában. Ezért következett 1849-re 1867, ezért lett Magyarország ismét szabad és egyenlőjogú része a kettős monarchiának és ezért kellett bekövetkeznie elnyomott, elszakított felvidéki testvéreink számára a szabadulás, a visszatérés napjának.

A magyar zsidóság együtt gyászolja most is október 6. szomorú fordulóját nemzsidó magyar testvéreivel és együtt figyel velük dobogó szívvel a határ felé, ahol már emelkednek a sorompók, hogy szabad utat engedjenek a magyar honvédnek, aki a béke és jog katonájaként veszi ismét birtokába az elszakított Felvidék magyar részeit. De az ő reménykedő és lelkesedő szívéz ezekben a sorsdöntő, jövőtalakító órákban még egy külön várakozás és vágyakozás is dobogtatja. Az a reményteljes várakozás, hogy talán most ütni fog az ő órája is. Hiszen nem is lehet az, hogy azok, akik szívükben oly reszkető örömmel köszöntik magyar testvéreink felszabadulását, ugyanebben a szívben a méltatlan harag, gyűlölet, elfogultság, félreértés érzését tudják táplálni más magyar testvéreikkel szem-

ben. Nem lehet, hogy az, aki egyik kezében fegyvert tartott azért, hogy ha kell, akár élete feláldozásával szerezze vissza szabadságát a magyarság elszakított részének, a másik kezével jogot, kenyeret, emberi méltóságot ragadjon el a magyarság egy másik részétől, mely éppoly integrális tagja az ország testének, mint az, melyet az erőszakos béke leamputált, de az igazság békéje most visszafordítottan készül.

A magyar zsidóság virága akkor is áldozatkészen indult küzdelembe, amikor az a háború kezdődött, melyben az ország elvesztette felvidéki véreit és pillanatnyi gondolkodás nélkül hajlandó volt életét odadobni abban a harcban, mely felszabadításukért folyt volna. Ha szükség lett volna rá. Isten akaratából nem lett rá szükség és amit erőszak vett el, a jog adja vissza. De miként az Úr úgy fogadta Izsák el nem folyt véréit, mintha az kiesordult volna Moriáh hegyén, úgy kell, hogy a fel nem áldozott, de áldozatra kész élet szava ismét elhallgattassa annak a vérnek hangját, mely mitoszavával elválaszt magyart-magyartól annak a vérnek hangos és tiltakozó kiáltásával, mely egyformán kering minden gyermek testében, aki felett anyja magyar nótát dalolt.

Szukkósz

Ista: DR. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekessárdi főrabbi

A szukkó igen hű, igen kifejező szimbóluma Izraelnek.

Ott látjuk a sátor szerényen meghúzódni a sivatagban, az egyiptomi szabadulás után. Hány vihar zúgott körülötte, hány veszély környékezte s mégis mindvégig megmaradt. Ott látjuk újra Babilon síkjain. Milyen jelentéktelenül lapult meg a paloták s szilárd épületek között? Mit jelentett a leigázott, száműzött Izrael az

26 éve fennálló

BODNÁR

cég **RÁDIO** típusokat díjtalanul bemutatja az összes **Részlet Csere**
Vilmos császár-ut 60 Árjegyzék ingyen

idegen Babilonban? Sőt, amint megtudjuk Ezekiel próféta megrendítő vizíójából, akinek holttetemek alakjában tűnt fel Izrael népe: összemérés fenyegette. De mégis diadalmasan megmaradt. Újra feltűnik perzsa földön, ahol a hámáni megsemmisítő vihar összedőléssel fenyegette. Itt is esodásan megmaradt. Ismét látjuk Szíria pusztaságain, ahol a vallási türelmetlenség el akarja tüntetni a föld színéről Izrael sátorát. De az Isten kegyelme erős, hős férfiakat küldött, akik szilárdan tartják a sátor s az megingathatatlanul megmarad.

Alkalmazhatnánk tovább a sátor képét Rómára, a középkor borzalmaira s gettóira. De így is igen tanulságos a sátor. Fájdalom ez a tanulság most is időszerű. De a mi sátrunk nem dőlhet meg, a mi sátrunk áll, — mert az az Isten sátra.

A sátonnak előírás szerint úgy kell készülnie, hogy rajta keresztül látható legyen a csillagos ég, — de az Isten is szüntelenül reája függeszti szemét. „Jiereahu köison éno — Őrzi — az Örökkévaló Izraelt — mint a szemefényét. Mert az Isten nagy célokra rendelte Izraelt, arra is, hogy messiási tanában a szabadság hírnöke legyen — s a próféta tanítása szerint az Örökkévalónak egyszer kimondott ígéje nem tér vissza üresen, hanem megeselekszi azt, amit az örökkévaló akar.”

A szabadság győzelme pedig Izrael felszabadulását jelenti.

Magamhoz

*Szemed olyan lesz, mint törött tükör
Nem vetül többé édes fényzőnt.
Szemétdomb a világ, nem tündököl,
Kallódik a kincs a szemét között.*

*Lassan leszakad rólad a ruha,
Költő, dalod méléző, csüggeteg:
Igy pusztul minden átkozott, buta,
Pinty, aki még szépségről érzeleg!*

*Igy pusztul, ki nem hajtja derekát
S térdel meg a Hatalmasok előtt:
Kivert eb lesz, szegényes „renegát”,
Míg a csúszó-mászó egékbe nőtt!*

*S ha szivedből fény sugárzik s dalod
Szikrádtól lángot vet a szemét:
Lidérc leszel, lobogsz s bordadni fog
Ki által lépi álmaid körét:*

*Vérző vágvak sötét folyója, könny
Mosdassa lelked érző, emberi,
S ne cifra szavakkal körített közöny,
Mi fájdalom pokollá szenteli!*

LAKOS ANDRÁS

Gyönyörűen éneklő

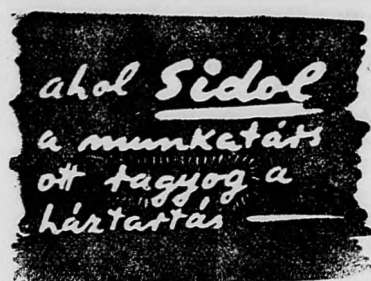
harzi kanárik és kalitkák
eladók. VI., Szondy-utca 66.

„Bátorítson bennünket képességeink és tehetségeink tudata . . .

Ez a szívet felajzó ékes önbiztatás egy terjedelmes, négy nyomtatott kvartoldalon szétlapuló körlevélnek utolsó mondataiból való. Mondanom sem kell, hogy a nyomtatvány alatt a Pesti Izr. Hitközség előjárósága nevében és képviselőletében a főtitkár és az elnök neve szerepel és hogy a körlevél „Kedves Hittestvérünk”-nek szól. A megszólítástól az aláírásig pedig egy olyan hallatlan, tekervényes zagyvaság nyúlós masszája ömlik el, amelyre példát még a sáputcai stílusművészet sem tudott mind a mai napig produkálni. Csak az az egy vigasztal, hogy a „Kedves Hittestvérünk”-höz adresszált körlevél valóban csak hittestvér kezébe jutott, vagy ha idegen is megkapta, az első mondaton túl úgysem olvassa el, — mert különben szörnyen kellene szégyelnie magunkat. Hát az évi sok-sok százezer pengővel fenntartott kancellária valóban nem tud egy épkezláb körlevelet nyélbe ütöni? Nem is szólva arról, hogy egy ilyen nagyfontosságú írás, mint amilyenek ez szánva volt, amelyben a legnagyobb magyar zsidó község vezetősége intéz allokúciót a zsidó újév alkalmából és a mai viszonyok között a magyar zsidóság egyeteméhez, nem jelenhet meg ilyen szánalmasan izléstelen tipográfiai köntösben, — egy áruházi körlevele is nagyobb gondal készül —, nem is szólva arról, hogy nyelve, stílusa hihetetlenül kezdetleges, mondatai kuszák, zagyvák, átlátszatlanul hőmpolygók: legalább a mandanivalóit választotta volna jól ki és szedte volna rendbe! Soha ilyen tehetégtelen, ilyen kulturálatlan, nívótlan írás nem került még ki a sáputcai sajtóirodából sem. Eseménynek kellett volna lennie — és a legsilányabb sajtópapír lett belőle.

De lássuk csak, miről is szól. Az alkalmoszerű hazafias bevezetés után — ez is lendületesebb és méltóságjeltebb lehetett volna — természetesen mi egyébről szólhatna, mint arról, hogy mit tett és mit fog tenni a hitközség a zsidótörvények által teremtett helyzet enyhítésére, bár még itt is

nagyon meg vannak az urak elégedve önmagukkal, mégis meg kell állapítani, — az ő javukra —, hogy hangjuk a régebbi körlevelekhez képest már szerényebb. De még ennél a szerénységénél is többrebecsültük volna, ha számokat kaptunk volna. A számok világosak. A sok tanfolyam közül melyik, hány emberrel foglalkozott és hányat bocsátott már útjára? Ez biztosan nagyon érdekelne mindenkit és tanulságos is volna. Ehelyett megint hangzatos frázisokat kaptunk. Aztán szól a körlevél egy hitelszövetkezet létesítésének szándékáról, az eviani megfigyelésről, a magyar orthodoxiával és a statusquo-szervezettel együtt létesítendő egységes közös szerv megalapításának tervéről — hányszor sürgettük!? — a Pártfő Iroda országossá szélesítéséről és végül (most már itthon vagyunk!): *A konkolyhíntőkről, a gyanút, a bizalmatlanságot, a széthúrást és ellentétet szítókról.* Ezek alighanem mi vagyunk, mert mi szoktuk kétségbe vonni azt, amit a körlevél a konkolyhíntőkről szóló mondatához fűz: „Vegye tudomásul a magyar zsidóság, hogy mindazok, akik az ügyek vezetését az illetékes községek bizalmából magukra vállalták, át vannak hatva annak a felelősségnek tudatától, amely e sorsdöntő időkben reájuk hárul. Együtt vagyunk mind ebben a súlyos és felelősségteljes munkában a magyar országgyűlés mindkét házában zsidó vallású tagjaival és a magyar kulturális, valamint gazdasági élet zsidó vallású vezető tényezőivel. „Hát ez az éppen, amit mi eddig is kétségbevontunk és kétségbevontunk ma is, és ezért vagyunk mi konkolyhíntők. Hát lehet-e beszélni arról, hogy illetékes tényezők bizalmából vezetik az ügyeket, amikor 65.000 pesti adófizető zsidó közül csak kb. 14.000-nek van választó joga és ebből 3 és félezer szavazott le, és ezek közül kb. 2500 az alkalmosítottak, a szállítók, a függő helyzetben levők, a 300 képviselőtestületi tag-jelölt és mindezek hozzátartozóinak száma, akik a nyílt szavazási rendszer mellett persze, hogy rájuk szavaztak. Ezek

volnának az illetékesek, ez a 3500, szemben azzal a 11.500-zal, aki nem szavazott (vajjon miért?), vagy szemben azzal az 52.000-el, aki nem is szavazhatott?!

És ne mondják, hogy a törvényhozás tagjai együtt vannak velük a súlyos és felelősségteljes munkában. Nem akarjuk felvetni a pikáns kérdést, vajjon be vannak-e ezek az urak mindenbe avatva, — ha olyan nagyon együtt vannak velük — és vajjon vállalják-e mindenért velük együtt a felelősséget? De nincsenek is velük, csak névleg és színleg. De benne vannak bizonyos névsorokban, egy-egy ünnepi alkalommal szállítanak is egy-egy magasztaló szónoklatot, de hol találhatók a nyomorgó, küzködő tízezrek és százazerekről a vergődő zsidó tömegekért végzendő munkában, akár mint kezdeményezők, akár mint segítők? És hol vannak az ő soraikban a kulturális élet vezető tényezői? Mi — egy-két naiv lélek kivételével — nem látjuk őket.

Ki van hát velük, ki hisz bennük és kik bíznak bennük?

A feleletet ők maguk adják meg rá. *De ez a felelet végtelenül lecsújtó, teljesen megsemmisítő. Nemcsak a zsidó szellemi és gazdasági vezető tényezők nincsenek velük együtt, de nem hisznek nekik és nem bíznak bennük a szegény zsidó tömegek sem.* Ezek a szerencsétlen ezek, a kenyérért, segítségért epedők is elkerülik őket. Vajjon miért? Hiszen a fuldokló a szalmaszálba is kapaszkodik. Miért hát? Kell erre felelet? Olvassuk csak el a körlevélnek ezt a megsemmisítő önvalomását: *„Fájdalommal kell azonban tapasztalunk, hogy nemcsak azok részéről találkozunk közömbösséggel (sic!), akik segíteni tudnának, hanem azok részéről is, akiken segíteni kellene. Hiába fordulunk*

felhívásunkban hittestvéreinkhez, hogy jöjjenek a közösséghez ügyeikkel, hívó szavunk süket fülekre talál a legtöbb esetben még akkor is, ha a felhívottak jövőjéről, életéről, boldogulásáról van szó."

De nehogy félreértés legyen; ezt nem bi mondjuk! Ez szórol-szóra benne van a főtitkártól és az elnöktől aláírt roshassónói szövegben. Szégyenszemre kénytelenek ezt bevallani, de azért mi konkolyhintők vagyunk.

Hát ilyenek vannak ebben a körlevélben akkor, amikor a zsidó megsegítés kérdése már nem lehet

többé az egyesek nyomorgásával való bibelődés dilettáns humanizmusa, hanem, amikor a jelenből a jövőbe képesülő és szervesen átgondolt, kellő szociális és nemzetgazdasági felkészültséggel megszervezett, összefogó és átfogó akciók elindításának parancsoló szükségse sürget a lelkiismeretes és komoly munkára. De azért ők nagyon meg vannak elégedve magukkal. Őket még mindig képességeik és tehetségeik (sic!) tudata bátorítja.

Hát bátrak is! Azt meg kell hagyni!

SPECTATOR

részben nélkülözö bölesei között. Aki csak kóser eszik, imádkozik és Róshassónót tart, nem adhat hitelt a biblia-kritika bölesein. Egyébként is, aki ezeket az elveket vallja, az egész hatalmas tanaita, amorita és gaonok elve alapján apikóresznak nevezhető. Hogy ez a szó mily természetű megbélyegzést jelent, könnyű megtudni...

Hogy én Párisból ilyen témáról írok?! Ha csak egyetlen egy olvasót sikerül majd megmentenem a Géhimonból (amiben szintén nem igen hisznek a modern tudósok), már azért is érdemes fáradoznom. Egyébként én a „vak”, még most a szent napok között siettem e sorok megírásával, hátha a Mindenható ezt az érdemet is a mérleg serpenyőjébe fogja vetni. Vajha testvéreink visszatérnének a tradícióhoz és elhínnék, hogy az nem emberek műve.

Stern Lipót.

Bölcs figyelmeztetés Párisból (Válasz dr. Berényi Sándor „Tradíció” c. cikkére).

Páris, 1938 október.

Multkori cikkemre dr. Berényi Sándor úr, a „Zsidó Élet” legutóbbi számában válaszol. Erre vonatkozólag kénytelen vagyok az igaz zsidó válalásos életet élő olvasókhöz néhány intő szót intézni. Nem bocsátkozhatom vitába, mert már szentéletű bölesein is óva intettek ettől... „Vödá máh setosiv loápiakóresz” = „Értelemesen kell válaszolnod az apikóresznek”, de hozzáfűzik „háné milé loápiakóresz nochri avol loápiakóresz Jiszroel kol sekén döpökor töfé”, de csak nem-zsidó apikóreszszel való vitáról lehet szó, mert egy zsidó apikóresz, ha ellenmondást hall, még jobban igyekszik hamis elvei mellett kitartani.

Egyébként tapasztalatból is tudjuk ezt, így tehát csak a híthű olvasókhöz fordulok, ítéljék meg, ki kompetensebb a hit és vallás terén: Rabbon Gamliel, Rabbénú Hakodés Rabbí, Jochonon ben Zakkáj, e böles szellem, szentéletű, odaadó, isteni jövődőlátó ihlettel megáldott igaz vezéreink, vagy a modern tudományok doktorai? Hogy ki az apikóresz, azt e bölesein világosan

megírták. Ismétlem: aki nem hiszi, hogy az egész Tóra Istentől ered és aki nem hisz a szóbeli Tóra hasonló eredetében, az apikóresznek nevezhető. Aki pedig pl. hiszi, hogy Róshassónó az ítélet napja és az erre vonatkozó imákat recitálja, az már ezzel a ténnyel akaratlanul is elismeri a fenti tételeket, mert honnan tudjuk mi ezt tulajdonképpen, hisz még a biblia sem tesz említést erről. Miért méltatlankodunk pl. a sechitó betiltása miatt? Hol van a Tórában megírva, hogy miképpen kell az állatot levágni. Oldalakat lehetne írni ilyen és ehhez hasonló példákról. Egyet le kell azonban szögezmem: nem az a vak, aki hisz, hanem az, aki nem hisz. Ezt nem én, hanem hivatott prófétáink mondják. A tudomány? Vajjon az emberi filozófia, az úgynevezett „felvilágosodottak” teóriája, minden téren és minden ponton képes-e eredményeket felmutatni? Számítalan esetben nem. Vajjon jobban támaszkodhatunk-e ezekre a tudósokra, mint azokra, akiknek a nevét kiejteni is külön érdemnek kell tekintenünk. Más szóval, sutba dobhatjuk-e szent mestereink böles tanítását, vallástalan életet élő profán tudósok bölesete miatt? Hiszen a tudomány még Isten létezését sem tudja bizonyítani, sőt mi több, az ember saját lelkét sem sikerült kifürkésznie, hogy mi az, ami az emberben él és gondolkodik, nem tudja. Kedves Hittestvéreim! Vallaszatok a tradíció világos eszű, szentéletű Isten szolgálai és odaadó vezéreink és a modern tudomány, fenti tulajdonságát nagy

A cikkirő „böles figyelmeztetésére” Berényi Sándor dr. úr azt feleli, hogy esze ágában nem volt a fölvetett kérdéstről, Mózes 5. könyve keletkezésének történetéről vitába bocsátkozni, hiszen a konzervatív és a haladó irányú tudósok régesrégén és bőségesen leadták erre nézve véleményeiket és Stern Lipót úr semmi újat nem hozott fel a maga véleményének alátámasztására, ennél fogva — és ezt kifogásolta tulajdonképpen Berényi dr. úr — cikkének semmiféle aktualitása nem volt a mai súlyos viszonyok között.

— A Magyar Izr. Nőegyletek Orsz. Szövetségének ápolónőket és gyermekgondozónőket kiképző tanfolyama most veszi kezdetét. Felvétetnek 18—30 éves korhatárig, feddhetetlen előéletű leányok és gyermektelen asszonyok, kik legalább négy középiskolát végeztek; érettségizettek előnyben részesülnek. A tanfolyam 18 hónapig tart, mely idő alatt a növendékek az e célra rendezett és fenntartott otthonban laknak, hol teljes ellátásban stb. részesülnek. Az ellátás szigorúan rituális. Az ellátás díja havonta 65 P. Bővebb felvilágosítást nyújt a MINOSZ-iroda: Síp utca 12. Telefon: 14-19-19., hova a kellőleg felszerelt kérvények is benyújtandók.

Ünnepi ajándékul
egy szép zsidó könyvet

GONDOS SÁNDOR

modern zsidó könyv-
kereskedéséből.

BUDAPEST, VI. ANDRÁSSY-UT 53
makönyvek, machsorok is kaphatók.

Legolcsóbban mos, fest, tisztít
Geröffy gőzmosoda
Szondy-u. 66. Telefonhívó 12-57-67
Legkisebb mennyiségű kilós ruháért is házhoz
küldök.

Egy hét eseményeiből

Politikamentesen

Nehéz sora van a felekezeti hetilapnak ma, amikor *minden* esupa politikum. Nagyon kell vigyázni, „*hogy meg ne üsse a bokáját*”, pedig milyen jó volna olyasmiről írni, ami mindenkit érdekel, kivált, amikor az emberek semmi más nem is érdeklí, csak a politika. Ezzel kelünk és ezzel fekszünk. Ez alól talán mégis van kivétel és reméljük, hogy amiatt, amit ezúttal mondani fogok, nem lesz baj: *Útban az igazság, a magyar Igazság! Hála Istennek!*

Hitler Adolf

Tudom, hogy sok hítsorsosomnak nem nagyon szimpatikus ez a név. Ez érthető. De legyen szabad a magam votum separatumát leadnom. Kapesoljuk ki ebből a kérdésből a zsidó szempontot és minden objektíven gondolkodó embernek el kell ismernie, hogy egész férfi a talpán és nélküle ez a poshadt Európa még mindig a náriszörnyei háborús-szerződések béklyóiban nyavalyogna, amelyek nélkül a németországi zsidóságra annyira fájdalmas események sem következtek volna be sohasem. Ha megtisztul Európa légköre, az 1918 után elkövetkezett sorozatos hibák és tévedések reparálásával talán más dolgok is megváltoznak, lassanként ezt a kétségtelenül nagyszabású embert még a zsidók is jobb szemmel fogják megítélni. Vagy már ez is politikum? Akkor boesánat: nem mondtam egy szót sem.

Zsidókérdés

Voltaképen a zsidókérdés sem más, mint politika és így — bármily különösen hangzik is — egy zsidó felekezeti lapnak a zsidó kérdéstről sem volna szabad írnia. De hát akkor mi a esodáról írjak? A nyilasokról? Ez megint politika lenne! E téren különben mintha megenyhült volna a lég, ha nem is vidul még a határ. Annyira nem, hogy például a Kazinezy-utcai templomban a Ros hassónó alkalmából tartott „drasa” közben szem nem maradt szárazon, az egész „Kehila”, öregek és ifjak, hangos zokogásban törtek ki. Legyen szabad azt hinned, hogy a sűrűn omló könnyek nemesak a

kétségbeesés, hanem a jobb útra térés szilárd elhatározásának első jelei voltak. Mert valahogy ne képzeld, hogy mi egészen ártatlanok vagyunk és csak a zsidógyűlölk a rosszak. Nem mindig. Vajha már komolyan a megtisztulás útjára lépünk!

Egy igazi férfi

Ha nem is mondom meg a nevét, nem lesz nehéz kitalálni és áldással kísérni lépteit. Amikor a zsidó vállalatok sürgősen boesájták el szolgálatukból a nemkívánatos elemeket és szinte tálcán prezentálják az elsőrendű lojalitást a törvényben előírt sürgősséget is megelőzve, akadt egy — ha nem is egyetlen — zsidó vezérigazgató, a magyar nagyipar egyik legnevesebb képviselője, aki gondolt merészet és nagyot: nem boesátott el egyetlen zsidó alkalmazottat sem, hanem kibővítette gyárát és az új munkaalkalmakra annyi másvallású embert fogadott fel, hogy az „egyensúly” minden zavar nélkül helyreállt. Fénylő villanykörték megszámlálhatatlan milliói nem ragyognak úgy, mint ez a esefekedet, mely nemcsak példaadó, de egyúttal fel is magasztaló. Ez volt ennek a hétnek leg-

szebb eseménye. Erre bátran mondhatjuk, hogy vidul a határ. Vajha sokan követnék őt, akiknek Isten hatalmat és módot adott.

Parvus.

11 917 zsidó menekült érkezett 1937 júniusától 1938 júniusáig Amerikába

Prof. Joseph P. Chamberlain, az amerikai-német menekülteket és emigránsokat segélyező bizottság elnöke egy sajtó fogadtatás alkalmával kijelentette, hogy a munkahivatal adatai szerint az 1938 június 30-ai zárult költségvetési év folyamán összesen 11.917 zsidó menekült érkezett az Egyesült Államokba, köztük 513 a volt Ausztriából. A bizottság ugyan nem boesájtotta az utiköltséget a bevándorlók rendelkezésére, azonban a már odaérkezetteknek nagyban segítségére volt *új existenciájuk megalapozásánál* akkor, amikor lehetővé tette számukra kölesönök felvételét új vállalkozások alapítása céljából.

Az egyik menekült német, akit a bizottság juttatott kölesönhöz, szabadalmat jelentett be és az ennek gyártására létesített vállalata oly virágzásnak indult, hogy ma már 300-nál több munkást foglalkoztat. A legnehezebb probléma a Németországból érkező ügyvédek elhelyezése, akik nem járatosak az amerikai törvényekben és akiknek hivatásuk gyakorlásához szükségük van az amerikai állampolgárságra. A bizottság jelenleg 19 menekültet segélyező bizottság együttműködésével fejti ki tevékenységét.

חג הסוכות תעשה לך

A 9 NAPOS

SZUKKOTH-ÜNNEP

VÁLTOZTOS ÉTRENDJÉNEK ELKÉSZÍTÉSE MA MÁR NEM GOND A ZSIDÓ HÁZIASSZONYNNAK, MERT AZ OSZSZES ÜNNEPI KALÁCSOKAT, ÉTELEKET ÉS SUTEMÉNYEKET AZ ÉVTIZEDEK ÓTA BEVÁLT

ORTH. KOSER ÉTELZSÍRRAL KÉSZÍTHETI!

TEJES ZSÍROS ÉTELEKHEZ EGYARÁNT HASZNÁLHATÓ

Egy ujság halálára

Az elmúlt hetekben megszűnt az egyik legrégebb magyar napilap, a „Magyar Hirlap”. Halála nyomán szinte megdöbbentő gyorsan napirendre tértek, pedig a tanulósága ránk, zsidókra nézve, ennek a lap elnémulásnak, föltétlen meg-szívlelendő.

A keresztény ujságolvasó kö-zönséget a dömping ár és a jól szervezett propaganda elhódította és az anyagi erejében állandóan gyengülő zsidóságnak magának kellene a „zsidó”-nak deklarált la-pokat eltartania. Erre nem képes, ennek csak elhullás lehet a vége.

A magyar zsidóság az utolsó esztendő keserves tanulságai nyomán tudatára ébredt annak, hogy érdekeit csak úgy tudja megvédeni — többé-kevésbé — ha azokat nem öltözteti különféle általános emberi jót szolgáló eszmék köntösébe, hanem nyíltan, mint a zsidóság jogos emberi követelményeivel áll elő. Elvégre *semmivel sem jár nagyobb megbecsülés valakinek a „demokrácia” jogán, mint a zsidónak az emberi méltóság jogán.* És ha ezen az alapon nem jut a jogból, megbecsülésből, kenyérből, akkor a társadalom egész beállítottsága ellenünk van és ennek le kell vonni a következményeit. Ezt elsősorban a zsidóság vezetőjének kell megtalálniuk. Minden, aminek eddig szolgálai voltunk és feláldoztuk érte jövőnket — demokrácia, liberalizmus, szocializmus stb. —, arra rendeltettek, hogy az általános emberi jólét keretén belül bennünket is szolgáljanak. Sajnos alul kerültek az új politikai divatokkal szemben és ma napról napra jobban érezzük, hogy az új irány, új ideál, új lélek kell az új küzdelmek elé.

A zsidó ember legyen egészen zsidó, ismerje meg a zsidóság ősi és mai életét, kultúráját, egész történiáját. *Teljesítse szent kötelességét híven szülőföldjével szemben.* Minden nemzet fia tudja a maga kötelességét népével szemben. Ezen a téren inkább nekünk van tanulnivalónk.

A zsidó embernek is meg kell tanulnia, hogy *kötelességei vannak a zsidó néppel szemben.* Ennek a népnek semmivel nielsen kevesebb joga az élethez, mint bármely másoknak. Fiai az egész

világon harcot folytatnak a pusztá megélhetésért és Erec Izraelben, az ősi rögön, a fegyver jogán küzdik ki maguknak a boldogabb jövődőt.

A magyar zsidóság csaknem tudatlanul és értesítések nélkül áll az új idők vészes zivatarában. A felekezeti lapok a lokális „események” hűségese írnokai. Hasábjaikon — kevés tiszteltreméltó kivételtől eltekintve — alig jelenik meg valami a világ zsidóságának egyetemes sorsát érintő súlyos eseményekről. Hírszolgálatuk hiányos, politikai beállítottságuk teljesen a lokális politikai konstellációkat tükrözi.

A napilapok közül még erősen objektív *Ujság*-ra várna a feladat, hogy a zsidó történelmi eseményeknek bő teret nyújtson, hogy a zsidó közönséget közelebb vesse a mai politikai eseményekben beleszővődött zsidó érdekekhez. — Ki tudja nálunk, hogy az angol, lengyel, francia, török miniszteriumokban hányszor fordulnak meg a zsidóság politikai képviselői. Ki ismeri a palesztinai zsidóság küzdelmét a független zsidó államért. *Ki tudja nálunk, milyen heroszokat teremt a ma történelme a zsidó nép soráiból.* Ki ismeri a küzdelmet, amit a zsidó élet keretén belül vívnak a zsidó politikai élet vezetői. — Naponta látnak néhány soros híreket a zsidók ellen elkövetett merényletekről. *De hol vannak a közlemények azokról az áldozatos munkákról, az új telepekről, az erdővel borított sziklahegyekről, a lecsapott moecarakból lett dús termőföldről, a gettó zsidókból lett hősökről, a biztos halállal szembeszálló fiúkról és lányokról, a puskatűzben utat*

építőkről, a halálveszélyben autót vezetőkről.

Nem, ezekről hallgatnak a lapok. Hogy a zsidóellenesek hallgatnak megértem — de a liberális, úgynevezett baloldali lapok miért fojtják meg a zsidó nép törhetetlen életéről szóló és még legvadabb ellenségénél is respektust keltő híreket. — Miért hallgatják a felekezeti lapokkal egyetemben *Wedgwood* angol ezredes levelét a zsidó frontharcosok Erec Izrael szövetségéhez? Hát a demokrácia és liberalizmus a zsidóság életét és élniakarását nem bírja el? Hát a zsidó élet kívül esik ezeken a világ javát szolgáló körökön, — ha ez az élet minden egyéb híján csak zsidó?

Ez az oka azután annak, hogy a tényeknek megfelelő ismeret híján a rosszindulatú közlemények saját fajtája ellenségeivé teszik a zsidót, holott a bámulat és hódolat töltene lelkét, ha a valóságos helyzetet látna.

A zsidó hetilapok — többé kevésbé — betöltik hivatásukat, amikor eddigi módjukon igyekeznek ébren tartani az olvasók hitét, bizalmát. Hírszolgálatra, éppen a hetenként való megjelenémiatt alkalmatlanok. *Zsidó napilap kell, vagy legalább is egy lap, amely ha többet nem, de egy oldalt szentel naponta a zsidó vonatkozású események közlésére.* Isten őrizz, nem a honi „hitközségi politika” harcaira gondolok. Ezeket eltörli az élet meztelen fennmaradásáért meginduló halálosan komoly küzdelem. A „köved” és a vele járó büszkeség már csak mosolyt vált ki azokból, akik a problémákat komolyan látják. Az új veszedelmek új erőket kívánnak és ezek az erők vagy feltörnek és munkát kérnek a zsidó jövő építéséből, vagy nem lesz zsidó jövő Magyarországon.

Simeoni Abrahám

Síremlékek
a legolcsóbb árban
LŐWY
BUDÁN

II. Fő-u. 79. Tel: 15-15-81.
Fiókküzet és telep III. Bécsi-út.
A trolleybusz indulási állomásától 2 percnyire.

— A Keren Hajeszod Sopronban. Fazekas L. Pál, a Keren Hajeszod főtítkára a soproni cionista szervezet meghívására nagyszámú közönség előtt beszélt az elmúlt napokban a soproni Izraelita Hitközség disztermében a magyar zsidóság aktuális kérdéseiről. Az előadást, melyhez többen szóltak hozzá, Lantos Jakab igazgató, a helyicsoport elnöke vezette be.

Kezdjük végre valamihez...

Irta: DÉNES BÉLA

Hónapok teltek immár az ismeretes *Törvények* óta. Ígéreteket hallottunk azóta, nem is egyet. Cselekedeteikről azonban nem tudunk. A *Pesti Ier. Hitközség* legutóbbi körlevelével más foglalkozik s másutt. Én csak annyit jegyzek meg, hogy még ha a körlevel minden sora igaz lenne, akkor is csak — tüneti kezelést mutatna. Sajnos, a tüneti kezeléssel nem érünk semmit. Nekünk szerves, organikus kezelésre van szükségünk. Ehhez azonban sokkal nagyobb felelősség, de a felelősségen túl, *sokkal nagyobb felkészültség* kell, mint amilyennel a magyar zsidóság mai vezetői rendelkeznek. Sértes ne essék szolván.

Megpróbálom a kérdést konkrét példán levezetni. Kezdjük a legfontosabbikon, a magyar zsidóság ki-s elhalásán. Tudjuk jól, hogy Magyarországnak vannak vidékei, ahol az *egyke*, meg az *egyse* uralkodik. Vannak másutt vidékek, ahol aránytalanul sok a sokgyermekes család. Ma már pontosan kianalizálták e kérdések erkölcsi, szociális, nevelési s társadalmi okait s ennek nyomán az *Epol*, melybe legértékesebb orvosaink tömörültek, hatalmas s a napilapokból bizonyára mindnyájuk előtt ismeretes akciót kezdett a magyarság népesedési viszonyainak meg- s feljavítása érdekében. Állandóan halljuk a félrevert harangok kongatását: körülöttünk szapora népek laknak s ha a magyarság népesedési viszonyai nem változnak meg a legrövidebb időn belül, úgy a körülöttünk lévő népek egyszerűen elárasztanak bennünket.

Az akció különböző fázisai szintén ismeretesek. Részben gyakorlatiak, részben elméletiek. Elméletiek annyiból, hogy szorgalmas kutatók Magyarország minden egyes vidékének népesedési viszonyait kikutatják s igyekeznek megállapítani az okokat, melyek az illető vidék népesedési viszonyait eldöntik. Gyakorlatiak oly módon, hogy állandó harcot vívnak a sokgyermekes családok hivatalos megsegítése tárgyában stb., stb.

Kérdem: *mit tettünk ez ügyben mi, magyar zsidók, akiknek népe-*

sedési statisztikája legrosszabb egész Magyarországon? Nem hinném, hogy akadnának frivolok, akik ezt a kérdést elintéznék azzal a válasszal, hogy a jelenlegi hivatalos politika talán nem is bánja, hogy ez így van. Mi állandóan joggal s büszkén hangoztatjuk, hogy Magyarországon több mint ezer esztendő, sőt, majdhogynem kétezer esztendő óta laknak zsidók s így *gondolkodásunkat legáltalábbis a szentistváni ezer esztendőhöz kell szabnunk s nem a pilanatnyi viszonyokhoz!* Hisz, hogy ezt megtehetjük, ez egyik legnagyobb erősségünk, történelmi, emberi s közösségi jogcímünk.

Újfént kérdem: mi történt ez ügyben? Semmi! A magyar zsidóság jelenlegi vezetői sohasem jutottak s minden valószínűség szerint sohasem is fognak eljutni odáig, hogy e kérdések jelentőségét teljes mértékben felismerjék.

Mi azonban ebbe semmiképpen sem nyugodhatunk bele. Vannak kiváló orvosaink, biológusaink, pszichológusaink, ha nagyon keresnek, majd találnak szociológust is. Vannak elsőrangú fiatal papjaink, akik előtt már nem zárul be a világ a templommal s szószékkel. S vannak pedagógusaink is. *Kezdjük hát végre valamihez...*

A *Zsidókórház* orvosai természetesen tartanak tudományos üléseket, melyeken közöseteikről, tudományos bívarkodásukról számolnak be. Ezek az ülések fontosak, elengedhetetlenek, de kimondottan szakülések s így a zsidóság egyetemét közvetlenül nem érintik. Amellett csak egy kórház

orvosait gyűjtik össze. *Azt ajánlom tehát, hogy a Katolikus Orvosok egyesülésének mintájára alapítsák meg a Zsidó Orvosok Egyesülését, mégpedig haladéktalanul.* A katolikus orvosok azért tömörültek külön, hogy összegyűjtessék egyesülésükön belül tudományukat vallásuk dogmáival. Bebizonyították, hogy ez lehetséges, hiszen tudjuk, vannak szigorúan Katolikus Orvosegyetemek is.

A Zsidó Orvosok Egyesülésének feladata más. De nem kevésbé fontos s jelentőségteljes. *Nekik kell megállítaniok a magyar zsidóság pusztulását!* Nekik kell megkezesni a magyar-zsidó egyke és egyse okait. Nekik kell a sokgyermekes zsidó családok katasztréjét összeírniok s kivizsgálniok, hogyan s miből élnek ezek a sokgyermekes zsidó családok s miképpen lehet segíteni rajtuk. Higiéniai, orvosi, társadalmi intézkedésekkel. Nekik kell...

De fölösleges felsorolni, mit kell nekik végezniök, mert munkájuk tengernyi lehet, ha — elkezdik. És reméljük, hogy elkezdik. Elvégre ők orvosok, akik amúgy is ember-társaik bajaival bíbelődnek s akiknek *hivatásuk és hivatástudatuk* s felelősségük van s a bizalomhoz nem választási manőverek útján jutottak, hanem beteg s szenvedő emberek révén. Mi bízunk a zsidó orvosokban, sőt, őszinték vagyunk: *egyedül bennük bízunk.*

Hisszük, hogy ez az egyesülés nem diktatúrás alapon fog működni, hanem szigorúan a tudomány összes követelményeinek s a zsidó vallás igazi lelkiületének megfelelőleg. Hisszük, hogy nem elnökösdi s direktóriumösdi, meg főtítkárosdi fognak játszani, de eltölti őket a magyar zsidóság végzetesen haljós helyzetének tudata s az az érzés, hogy mindannyiunk léte forog kockán. Hisszük, hogy munkásságuk nyomán megíródik a még megiratlan zsidó szociográfia, feltárulnak összes sebek, de végre minden zsidó felelős tényező tisztán és világosan látja majd a teendőket s nem lehet feázisok, nyomtatott s ingyenesen szétozott betűk s mondatok mögé bujni.

Alakuljon meg tehát a Zsidó Orvosok Egyesülése. Kezdjük végre valamihez...

KÖNYVESHÁZ és KÖNYVKÖLCSÖNZŐ
Budapest, II., Bem József-u. 12. sz.
A budaiak legnívósabb költő-
könyvtára megnyit

Leíró s fordító iroda. Fordításokat a világ bármely nyelvére eszközölnek. Hites tolmácsok. Fotokópia. Sokszorosítás.

Nyílt levél

Főtisztelendő dr. Hevesi Simon vezető főrabbi Urhoz!

Főtisztelendő Uram!

Az 1938-ik év a magyar zsidóság számára a bizonytalanság, a keserves gondok és aggodalmak, végül a jogcsorbítások esztendeje volt. Aki ennek a tragikus esztendőnek a történetét meg fogja írni, bizonyára külön fejezetben fog beszámolni a kiterési járványról, mely erőt vett a magyar zsidóság ezerein.

Erről a kiterési járványról a felekezeti lapok számos cikket, interjút és „helyszíni közvetítést” közöltek, melyek hol tragikus, hol megdöbbentően sívár eseteket ismertettek. De nemcsak a felekezeti írók, hanem a nagytiszteletű Rabbikar is kivette részét a kiterési láznak osztorozásából, mert nem mulasztottak el egyetlen alkalmat sem úgy a szószékről, mint a felekezeti sajtóban, hogy figyelmeztessék a zsidóságot, aki a közösséget ezekben a válságos időkben elhagyja, az férfiatlanul, gyáván megfutamodik és eserbent hagyja bajba jutott felekezetét. Főtisztelendő Urnak a Dohány-utcai főtemplomban elhangzott szónoklatait az „árulókról” többször hallgattam, így legutóbb Ros-Hassónó másodnapján és ez adott impulzust, hogy ezt a nyílt levelet intézzem Főtisztelendő Urhoz.

Meg kell említenem, hogy a kiterési szándékozókhoz a P. I. H. Rabbisága és Előljárósága „Szózat”-ot intézett, melynek első bekezdése így kezdődik:

„Mély sajnálattal értesültünk arról, hogy ön rabbiságunknál kiterési szándékát jelentette be abból a vallásból, melyben született...”

A második bekezdés már a következőket jósolja: „Bizalommal és szeretettel arra akarjuk Önt figyelmeztetni és inteni, hogy a cél, amely Önt fájdalmas elhatározásában vezet, semmiképp sem fog megvalósulni e szándékainak végrehajtása révén.”

Hogy e jóslás nem teljesedett be az alább ismertetett esetben, egyedül a P. I. H. főtitkárának tudható be. Ami a P. I. H.-nél nem szokatlan, — többek között — egy főtisztviselőnek felemelték a kultuszadóját. Fellebbezését az adókvető bizottság egyhangúlag elfogadta, de a hitközség képviselője — egy főtisztviselő, — szembehelyezkedett s az egyhangú határozatot megfellebbezte az

előljárósághoz. Az előljáróság — sajnos — a gyakorlatban a főtitkárból áll, aki az adókvető bizottság egyik tagjának, — ki interveniált ez ügyben, kérve, hogy az eredeti adót hagyják meg az illetőnek, annál is inkább, mert kénytelen volna kitérni, — röviden csak azt válaszolta: *Térjen ki.* A fellebbezés elintézése így történt. Az illető erre a rideg és kíméletlen elhatározásra, szót fogadott.

Ezt az esetet — mely nem egyedül áll — azért hozom Főtisztelendő Ur tudomására, mert hiába való a hatalmas és megrázó erejű szónoklat, mikor a hitközség első tisztviselőjét kellett volna először és első sorban iskoláztatni, hogy az elkésredett és lelkiileg megingott hittestvérekkel, akik alatt mozog a talaj és nem látunk maguk körül egy szilárd oszlopot, amibe megkapaszkodhatnának, ilyen kényes esetben hogyan s miképpen kell eljárni. Súlyosan elítélek minden kitérést, de kultuszadó ügyben sem szabad előfordulni, hogy valaki elhagyja hitét, mert a főtitkár nem áll hivatása magaslatán. Ehhez bizony nemcsak megértés és felemelkedettség, hanem lelki nemesség és vallásosság is kell. Vallásosság alatt pedig — mint ahogy Főtisztelendő Ur mondotta ünnepi beszédében — nem a vallási szertartások megtartását értjük, hanem a jó és nemes cselekedeteket, amelyeket a szentírás parancsol.

Rideg eljárásával nemcsak súlyos vérvesztéséget okoz a főtitkár felekezetének, hanem anyagi kárt is, mert a hitközség tekintélyes adóbevételről, a felekezeti intézmények pedig támogatójuktól esnek el.

A szóbanforgó kitért nem válogatott az eszközökben, mikor elhatározta, hogy nem akar több hitközségi adót fizetni. Az említett „Szózatnak” ama kitétele, hogy a cél, amely fájdalmas elhatározásában vezet, nem fog megvalósulni, téves volt, mert a kitért új egyházában kétharmaddal kevesebb adót fizet.

Köztudomású, Főtisztelendő Uram, hogy a P. I. H. kíméletlen adópolitikája igen sok hittestvéren érlelte meg azt az elhatározást, hogy a sok zaklatás és méltánytalanság miatt elhagyja vallását.

Fel kellett hívnom Főtisztelendő Ur figyelmét erre a sajnálatos eset-

Expressz- és postajáratok hetenként

TRIEST VELENCÉ

Dalmáciába, Albániába, Görögországba, Törökországba, Egyiptomba, Palesztinába, Szíriába, Rhodesba, Fekete tengerre

Felvilágosítást és prospektust

ADRIATICA

Tengerhajózási Rt.

VII. THÖKÖLY-UT 2 IV. VÁCI-Ú. 4

Adriatica Forg. Iroda Kft.

V., Nádot-utca 21. Szent István-kr. 4

Mult és Jövő szerkesztősége

V., Vadász-utca 11.

re. A hitközség első tisztviselője megkontremlánlja a Rabbikar és a felekezeti újságírók önzetlen és gyelmező tanításait, melyekkel az elétevelgyöket vissza akarják tartani azon az úton, melyen őseik olyan becsületesen és hithűen szolgálták felekezetüket, melynek szent kitélében éltek, boldogultak és megtértek Istenükhöz.

Fogadja Főtisztelendő Uram mély tiszteletem nyilvánítását.

Hámos Gyula.

— A Belvárosi Izr. Nőegylet munkája. Október 1-én nyílt meg a Belvárosi Izr. Nőegylet Leánytanoncotthona (IV., Ferenc József-rakpart 6/7). A Nőegylet munkája, mellyel ezt a fontos intézményt a mai súlyos viszonyok között létrehozta, minden dícséretet megérdemelt. A Nőegylet tanoncotthonában arról is gondoskodik, hogy növénydekei német, angol és francia nyelvoktatásban részesüljenek. A leánytanoncotthonban most folyóak a felvételek. Ezen kívül ott-hont is nyújt a Nőegylet a vidékről a fővárosba érkező fiatal izr. leányok számára, akik erre érdekesek és reászorultságukat igazolni tudják. Élénk tevékenységet fejt ki a Nőegylet a munkaközvetítés terén is. Igyekszik minden dolgozni akaró hittestvért munkához juttatni. A közeledő ünnepek alkalmából kéri a Nőegylet a hittestvéreket, hogy célkitűzéseit és iparkodásait támogassák és munkásságukat segítség elő-

Magyar zsidó mecénások és filantropok

Dénes Béla kollégám ünnepek előtt lapunkba írt vezércikkében megemlékezik arról, hogy a Rádió tizenkét magyar mecénásról hirdet előadást és rámutat arra, hogy a zsidóság is mennyire kivette részét az írók és művészek pártolásából.

E pár sort olvasva szükségesnek véltem, hogy összeállítsam ama kiváló férfiak névsorát, akik jótékony-ságukkal, irodalom és művészetpárt-fogoló tevékenységükkel maradandó nevet vívtak ki maguknak.

Közel száz ilyen nemeslelkű férfiúra, illetve nőre akadtam forrásmunkáimban és a nagy anyagot könnyebb áttekinthetetés céljából három csoportba osztottam. Az első csoportba osztottam a régebbi nemzedék emberbarátaival, mindazokat, akik 1850 előtt születtek, a másodikba a mai nemzedéket, a harmadikba pedig azokat, akik főleg mecénási munkásságukkal tűntek ki.

I. A régebbi nemzedék.

Berger Brunó, homonnai születésű bécsi polgár. A pesti nagy árvíz károsultjainak 5000 forintot gyűjtött és a pesti koleravész leküzdésére orvosfiát küldte segítségül, aki életével fizetett a mentő munkálatokért.

Biedermann Michael, Pozsonyban született 1769-ben, a vésnők és ékszeripart tanulta, majd grapyúnemesítéssel foglalkozott Bécsben. Nagy vagyont szerzett és a kormányznak a francia háború idején kamatmentes kölcsönt nyújtott. Bécsben nagy alapítványokat tett zsidó jótékony célokra.

Bischitz Johanna, már atyja, Fischer ismert tatai gyáros házában tanulta meg a jótékony-ságot, ahol az 1848 sebesültjei számára kórház volt, ahol Johanna mint ápolónő teljesített szolgálatot. Később egész életét a jótékony-ságnak szentelte, ő alapította 1866-ban a Pesti Izraelita Nőegyletet, később leányvárházat, népkonyhát. Neve a jótékony-ság terén valóságos fogalomává vált.

Bródy Farkas, nagy vagyonának több mint kétharmadát a miskolci hitközségnek adományozta, amelynek harminc évig elnöke volt.

Bródy Szigmond hírlapíró, majd a Neues Pester Journal főszerkesztője és tulajdonosa nagy összegű adományokat tett jótékony-célra. Többek között ő létesítette felesége B. Adél nevére a zsidó gyermekkórházat.

Derera Israel temesvári születésű gyáros számos jótékony-sági intézményt támogatott nagy vagyonával.

Deutsch Lipót (szül. 1841) az óbudai hitközség élén állott és jótékony-ságával kiérdemelte „der Armenvater von Óbuda” nevet.

Deutsch Sámuel (sz. 1830) egész életét, vagyonát az embervédelem szolgálatába állította, résztvett az Izraelita Siketnémák Intézete meg alapításában, melynek később igazgatója lett.

Jánosi Engel Adolf dúsgazdag pécsi gyáros (született Pécsen 1820). Vagyonát maga szerezte mert mint kis fiú gyufa és ceruza eladással kezdte, később öcskaruha üzletét nyitott. A szabadságharc után — amelyben mint nemzetőr vett részt — vállalkozni kezdett, majd fatelepet nyitott, Pécs városát és az ottani zsidó hitközséget jótékony adományokkal pártfogolta.

Fia **Engel József** folytatta atyja jótékony munkásságát, de a zsidóságért tollal is síkra szállt, különösen Wagner írása „Das Judentum in der Musik” ellen.

Farkasházi Fischer Móric a világhírű herendi porcellángyár alapítója és fia **Vilmos** is tevékenyen kivették részüket a jótékony-ságból. Az utóbbi alapította a kolozsvári neológ hitközséget és nagy érdeme van a templom fölépítése körül.

Freystaedtler Antal (sz. 1825) szintén szorgalmas munkával nagy vagyont szerzett, végrendeletében egy millió forintot hagyott egy a fővárosban létesítendő zsidó gimnázium létesítésére.

Friedländer Móric teológiát tanult

A magyar zsidóság felhívása

A Magyarországi Izraeliták Országos Irodája a következő felhívást bocsátotta ki:

— Magyarország sorsdöntő órái-

Mindenkit érdeklő

könyv a

Lakók és bérbeadók

joga.

Írta: **BERÉNYI SÁNDOR** dr.
ügyvéd, szakíró.

Tartalmazza a **legújabb lakás-rendelet teljes és hiteles szövegét** bőséges magyarázatokkal, 1000 vezérszóval betűsoros tárgymutatóval és a **magyar polgári magánjog törvényjavaslatának teljes szövegével.**

Ára 3 pengő.

Kapható a Zsidó Élet kiadóhivatalában.

Bécsben, majd az Alliance titkára lett. Az ő munkásságának köszönhető a bécsi Hirsch báró nagy adománya a galíciai szegény zsidók számára. Ő lett a jótékony-ságáról világszerte ismert filantrop báró titkára és e téren igen széleskörű tevékenységet fejtett ki főleg az orosz és galíciai szegény zsidók érdekében.

Goldberger Ferenc (sz. 1750) alapította a híres óbudai kékkéftő gyárat. Nagy összegű jótékony alapítványt tett.

Grósz Frigyes (1798) az első magyar szemész, a nagyváradi zsidókórház vezetője lett, itt ingyenes rendelőt nyitott szegény betegeknek. Több mint 40.000 szembeteget kezelte és 1500 szürkehályog operációt végzett.

Hirschl Mózes az aradi templom építésére 10.000 forintot adott, ő alapította az aradi iskolát, temetőt. Jótékony-ságát valláskülönbség nélkül gyakorolta.

Holitscher Farkas (sz. 1797) nagy alapítványokat tett, a pesti hitközségre 48.000 forintot hagyott.

Holländer Márk Sárosvármegye zsidó főnöke Tarnoldból vándorolt be 1780-ban az első zsidó Eperjesen. A zsidók pártfogója és szószólója. Az éhínség idején a sárosmegyei zsidókra rótt külön adót, a sajátjából fizette ki.

(Folytatjuk)

ban, amikor az igazság ereje diadalmasan tör előre, hogy a húsz év óta esch hatalom alá kényszerített Magyar Felvidéket felszabadítsa, a magyar zsidóság, híven apáitól örökölt hagyományaihoz, minden erkölcsi és anyagi erejét felajánlja e végső küzdelemben a magyar nemzetnek, amellyel mindenben válthatatlanul egynek érzi magát. A magyar zsidóság kész minden áldozatra, hogy a magyar igazságot diadalra segítse és őszinte hittel és bizalommal fordul a határon túl élő hitestvéreihez, álljanak ők is minden erejükkel és a végsőig feszülő áldozatossággal velük egy sorba, a magyar igazságért vívott harcban, hogy újból egyesült erővel vehessünk részt a nemzet hűséges szolgálatában. Ne tántorítsanak meg senkit azok a korlátok, amelyeket bizonyos tereken elénk állítottak, e válságos órákban feledjünk el mindent, csak egyet nem, hogy hazafiságunkat korlátok közé szorítani nem lehet, hogy ez a föld a mi hazánk, itt éltek, dolgoztak és pihennek őseink, itt nyertük el egyenjogúságunkat s mint apáinkban, ég bennünk is a Szózat: igéje: Itt élünk, hálnunk kell.

HIREK

NAPTÁR

1938 október 8, szombat — Tisri 13 (hetiszakasz: Haazinu, haftóra: Vajdabér Dóvid, szombat kimen: 5.59) — okt. 9, vasárnap — Tisri 14., Erev Szukkósz (ünnep bejöv: 5.10) — okt. 10, hétfő — Tisri 15. Szukkósz ünnep 1. napja. — okt. 11, kedd — Tisri 16. Szukkósz ünnep 2. napja — okt. 12, szerda — Tisri 17., chol hamóéd, szukkósz 1. napja — okt. 13, csütörtök — Tisri 18., Chol hamóéd szukkósz 2. napja — okt. 14, péntek — Tisri 19 chol hamóéd szukkósz 3. napja (szombat bejöv: 5.01) — okt. 15, szombat — Tisri 20. (Kohelesz, sabbosz chol hamóéd, szombat kimen: 5.46.) — okt. 16, vasárnap — Tisri 21. Hosánó rabbó (ünnep bejöv: 5 óra) — okt. 17, hétfő — Tisri 22. Semini Aceresz, mazkir — okt. 18, kedd — Tisri 23. Szimehasz Tóra — okt. 19, szerda — Tisri 24, iszré chag szukkósz — okt. 20, csütörtök — Tisri 25. — október 21, péntek — Tisri 26 (szombat bejöv: 4.57.)

*

— **Boldog Szukkósz-ünnepet kívánunk a „Zsidó Élet” olvasóközönségének.**

*

— **Felkérjük azon olvasóinkat, akik előfizetéseiket még nem küldték be, hogy az esedékes előfizetési díjat mielőbb kiadóhivatalunk címére juttatni szíveskedjenek.**

*

— **Eljegyzés.** Klein Ernát, dr. Klein Ábrahám rabbi leányát, eljegyezte Gárdos Tibor cégvezető, Goldberger Henriknek, a Kont Oszkár cég tulajdonosának fia. (Mindenen külön értesítés helyett.)

— **A szolnoki izr. hitközség szept. 11-én tartott képviselőtestületi ülésén határozatot hozott, mely szerint a zsidótörvény életbeléptetése következtében állasukat veszített testvérek segélyezésére, illetve átképzésére „Ifjúsági és szociális segítő-alapot” létesít. A hitközség tagjai erre az alapra, ézevi adójuk 50 százalékát ajánlották fel.**

— **Dr. Wallenstein Zoltán gyásza.** Wallenstein Ignácé szül. Krausz Riza, életének 65-ik évében elhalálozott. Az elhunyt, az igaz zsidó nagyaszonny, az emberi jószág és a gyermekeiért mindent feláldozó anyai szeretet mintaképe volt. Szeptember 23-án temették a rákoskeresztúri

zsidó temetőben. Dr. Hevesi Simon vezető-főrabbi megindító beszédben emlékezett meg az elhunytól, akit férjén Wallenstein Ignácón kívül, fia: dr. Wallenstein Zoltán pécsi főrabbi, dr. Wallenstein Árpád főorvos, Wallenstein László és Endre, menyee: dr. Wallenstein Árpádné, szül: Gárdonyi Lili és nagyszámú rokonság gyászol. Béke áldott poraira.

— **Takarékoskodni annyi, mint a legszükségesebb dolgokra költeni.** Van szükségesebb, mint osztály-sorsjegyet venni? Közismert dolog, hogy sokan lettek egyszerre gazdagok sorsjegy által és amellet *állandó reménységet is nyújt.* Ma már alig van ember az országban, kinek ne volna sorsjegye, mert mindenkinek saját jól felfogott érdeke, hogy önbizalmát, hitét, *reménységét növelje.*

— **Lengyelország négyeszerese emeli palesztinai gyümölcs behozatalát.** A lengyel kereskedelmi minisztérium az október 1-ével kezdődő negyedévre 4000 tonna gyümölcsnek Palesztinából való behozatalát engedélyezte. Ez a mennyiség a négyeszerese annak, mely az elmúlt évek ugyanezen időszakában került behozatalra.

— **Sírköavatás.** Kurez Ferencnek a „Kurez Testvérek” néhai tulajdonosának sírkövet az elmúlt hetekben avatták fel. Groszmann Zsigmond főrabbi szívébe markoló beszédben emlékezett meg az elhunytól, aki a hitvesi hűség, az apai szeretet és az igazi vallásos életet élő férfi mintaképe volt. Az avatás után sokáig álltak még a sírnál a megboldogult családtagjai, barátai és tisztelői.

— **Az „Áhávász Réim” Országos Felebaráti Szeretet Egylet szegény betegetek ételmező és segélyező egyesület (Budapest, VII., Síp-utca 12.) az izr. főünnep alkalmából tetszetős kivitelben és formában zsebnaptárt jelentetett meg, amely az egyesület feladatainak ismertetésén, valamint a naptári részen kívül napi, ünnepi és alkalmi fohászokat is tartalmaz, amelyeket szétküldött tehetősebb hittestvéreinek filléres ellenérték által való támogatása végett. Az egyesület elnöksége kéri az áldozatkész híveket, hogy juttassák el nagylelkű adományukat az egyesület hivatalához (VII. Síp-utca 12.) vagy 20.358. számú csekkszámára, hogy az új zsinagógai ezstendően fokozott mértékben teljesíthesse jótékony feladatait a szegénysorsú izr. beteg testi és lelki gondozását.**

— **A Keren Hajeszod filmje rendkívül nagy sikerrel fut vidéken.** Legutóbb Békéscsabán, Sárospatakon és Mezőkövesden mutatták be páratlan érdeklődés mellett a palesztinai építő munka e csodás bemutatóját.

— **Dános Lászlóné — a Mikéfé hölgybizottságának elnöke.** A Mikéfé tisztújító közgyűlése Dános Lászlónét, a jótékonyág egyik hívatott és fáradhatatlan munkását egyhangú lelkesedéssel újból hölgybizottságának elnökévé választotta.

2000 zsidó szállt partra Ros Hasónohkor Tel-Aviv kikötőjében. Ros Hasónoh ünnepének előestéjén kötött ki Tel-Aviv kikötőjében a „Polonia” gőzös 1071 zsidó utassal, közöttük 600 bevándorlóval. A bevándorlási hatóságok körültekintő előkészületei lehetővé tették, hogy valamennyi utas még a sötétség beálta előtt partra szállhasson. Az ünnep első napján több hajóval újabb 900 utas — köztük 450 bevándorló érkezett. A főrabbinátus kifejezetten hozzájárult a kikötéssel járó munkák elvégzéséhez. Hymódon Újév ünnepére 2000 zsidó utas érkezett Palesztinába, közöttük 1000 olyan, aki végleg ott telepedik le.

— **10.000 dollár az antiszemitizmus leküzdésére.** A Jewish Laour Committee végrehajtó-bizottsága 10.000 dollárt engedélyezett az európai antiszemitizmus leküzdésének céljaira.

— **Zsidó légiszolgálat Palesztinában.** Sir Harold A. McMichael angol főbiztos két zsidó társaság repülőgépi számára engedte meg a Tel-Avivi légi kikötő használatát. A két társaság Jeruzsálem, Haifa és Beirut között forgalmat fogja el látni.

— **Sós Endre előadása a Budai Izraelita Művelődési Egyesület estjén.** A budai izraelita hitközség keretében működő Budai Izr. Művelődési Egyes. évadnyitó estje előadó-jául Sós Endrét kérte fel. A zsűfő-lásig megtelt zsigmondutcai tanásteremben megjelent dr. Krisztháber Adolf hitközségi elnök és több elő-járó is. Dr. Takács Pál rabbi bevezető szavai után, Sós Endre ismer-tette „A zsidóság világhelyzeté”-t és az antiszemita rezsimekkel kapcsolatos modern népvándorlás problémá-ját. Különös figyelemre tarthat-tak számot Kanadára, Újzelandra, Argentínára, Bolíviára, Chilére, Uruguayra, Venezuelára vonatkozó adatai és az ott élő zsidóságról szóló megállapításai.

Blau emlékkönyv

Írta: Dr. PFEIFFER ISSÁK monori főrabbi

I.

A szeretet, kegyelet és hála „megszólaltatta a pihenő ajkait”. Blau Lajos „gáddol mirábban samo” hátramaradt, utolsó dolgozatai kiadták lelkes szívek és ezek közé gazdag tudásuk értékes leveleiből fonták a legméltóbb koszorút. (Zichrón Jehudá, Tanulmányok dr. Blau Lajos emlékére. Kiadták: dr. Hevesi Simon, dr. Guttman Mihály, dr. Löwinger Samuel. Budapest 1938).

Blau utolsó dolgozata, 3 könyvismertetése mellett, Fostat városáról, Maimonides működésének színhegyéről szól, s típusosan adja szerzője szellemét, rakétázón fellobbanó egyéniségét, a zsenit. Nem az ismeretek szinte határtalan bősége, nem is a tények mélyébe és azok mögé látás élessége a gerinc, hanem egy, egy szinte odavetett, gyakran nem szorosán a tárgyhoz tartozó megjegyzése, mely sötétbe lobbanó fény módjára veti világosságát a problémák és kételyek egész seregére.

A dolgozat célja rámutatni, hogy „ily nagy egyéniség, mint Maimonides, nem alakulhat ki bárhol, hanem csak oly országban és városban, ahol eleven szellemi élet virágzik, ahol megvannak az előfeltételek, az ébresztő, sarkaló, megérett környezet, divatos szóval: a milieu”. Szóval: Fostat volt a Maimonideshez való keret.

Mi ez? A nagy szellem életét utolsó lobbanásaiban a „keret” kérdése foglalkoztatja, a Taine-i milieu-elmélet már megkopott problémája, melyet maga íme erősen igenel. Mi ez, ha nem líra? Blau Lajos a lírikus?! — kapja fel fejét valahány ismerője. Ő, minden tudásunk között tán legexaktabb? És mégis, ha schol, itt megmutatta magát s ha egyszer valaki nagyon is közelébe akar kerülni szellemének, itt kell őt megragadni, innen kutatni, nézni. — innen ismerhető meg. Milyenek tudta, vallotta a saját milieujét, erről már nem fognak szólni a „pihenő ajkai” — de hogy erről, csak erről van itt szó, azt meg kell látnia mindenkinek, aki a szigorú tudományosság szavában is meg tudja érezni az embert, a zsenit, aki tudatán kívül is lírikus, hát még, ha az akar lenni!

Itt közreadott négy dolgozatát, számszerint 38 irodalmi munka keretezi. Nehéz egy cikkben, pláne a nagyközönség számára valamennyit regisztrálni, így sem, úgy sem adható sokkal több a tartalomjegyzék-nél.

Magáról Blau Lajosról öt lelkes megemlékezés szól. (Hevesi Simon, Wertheimer Adolf, Löw Immanuel,

Kecskeméti Lipót, Katona József.) Valamennyien márványraméltó szavakkal vázolják fel a Mester értékét és érdemeit. Versben hódol szellemének Kiss Arnold, Barát Endre és Landau I. L. (héber), a johannesburgi költő-főrabbi. Kongeniális elmélyedéssel, tudományos jelentőségének megfellebbezhetetlen lerögzítésével írja meg életrajzát Löwinger Sámuel, iratainak Friedmann Dénes részéről 1926-ban összeállított bibliographiáját ugyanez és Bakonyi József egészítik ki 1936-ig. Dolgozatainak száma 887-re (illetve 911-re), önálló műveinek száma 58-ra emelkedett. A tudományos dolgozatok mindegyike értékes vagy legalább is figyelemre méltó munka, szerzőik között a zsidó tudomány nem egy fémjelzett nevével találkozunk. Mi bizonyos rendszer szerint vesszük őket sorra.

A Biblia egyik helyének (Exod. 7. 19.) helyes jelentését törekszik megállapítani meszeágazó philológiai kutatások alapján Pokos Dávid. Sok valószínűség szól igaza mellett, mely szerint az „uvácím uvaivánim” csupán trópus, pars pro toto, mely annyit jelent: mindenütt. Maga a dolgozat ékes bizonyíték amellett, hogy nem elég semitologusnak lenni, hogy a Bibliát lefordítsuk, sok, sok más tudás is kell hozzá, még írásművészet is. A bibliai tudomány körébe vág Klein Sámuel, hazánk fiának, a jeruzsálemi egyetem nagyhírű tanárának munkája, mely a próféták és a Tóra egyes párhuzamos kifejezéseit állítja össze. Nagyon termékeny módszer, mely az ó-héber stílus történetéhez bőséges anyagot szolgáltathat. Nem új eljárás, már Zunz, Kecskeméti, D. H. Hoffmann is élt vele, újabban a palesztinai tudományos körökben vett lendületet, s nyert önállóságot. Hibája, ahogy már Blau is rámutatott, (Magy. Zsidó Szemle 1936. 1—6. sz.) hogy akaratlanul is apologetikába téved, — Klein is céloz erre — ahol pedig a kósál ózer... (a gyenge támaszték) gondja fenyegeti.

Maarsen I. hágai főrabbi érdekes adatokkal szolgál a Rási-kutatáshoz, mikor e nagy magyarázó bibliai és talmudi kommentárjának kapcsolataiból közöl példákat...

Fleischer I. L., a kiváló Ibn Ezra-kutató, a középkor e legzseniálisabb biblia-magyarázójának Lucea városában folytatott irodalmi tevékenységét mutatja be.

Vajda György, párisi rabbiképző tanár (szemináriumunk neveltje) Ali ben Rabban al. Tatar 9. századbéli, keresztényből mohamedán hitre ért orvos meghamisított zsolttár-verseit mutatja be, melyekkel ő az izlám igazát akarta bebizonyítani. Vajda kimutatja, hogy Ali a Pesitára, a Biblia szir-nelyvű fordítására, s nem az eredetire támaszkodik.

Kiadványunk legterjedelmesebb dolgozata Scheiber Sándor értéke-zése. Keleti hagyományok a nyelvek keletkezéséről. Köztudomású, hogy a Biblia is a Babel-tornya építésének abbahagyásával kapcsolatos és a nyelvkülönbségek eredetét. A fiatal tudós széleskörű olvasottsággal ismerteti a Babel-tornyához fűződő, sok agú-bogú mondákat, majd a nyelv keletkezésének kérdését, — ahogy arról monda, hagyomány, feltevés beszél, — tárgyalja. Itt is, ott is a fűzel (az ember természetből beszél) és a thesei (a nyelv mesterségesen készült) és ezért változatai körül forog a kérdés. Annál érdekesebb, hogy a legismertebb, tudományos szerint egyetlen, a hagyományos irodalomhoz tartozó theoria szerint a lélekkel együtt lopja Istentől az ember a beszélnélképességet, (L. Onkalos-targ. és Pseud, Jon-targ. Gen. 2. 7.)

A talmudi tudományok körébe vág Jakab Jenő dolgozata Hillél babiloniai tanulmányairól. Bizonyos, hogy a második templom felépítésétől, évszázadokon valóságos fehér folt a zsidók története Babiloniában, az újabb ásatások eredményei is csupán gazdasági elhelyezkedésükről adnak felvilágosítást, mégis mindjobban megerősödik az a felfogás, hogy vallási kulturájuk is magas fokon állott, ha nem is vetekeket a Szentföldével, mely természetesen tekintélyével is nyomta amazt. Hogy Hillél sem tudatlanul érkezett Babiloniából az első és külső körülmények valószínűsítik. Bacher (A. d. Tan. I. 2. 5. 1.) és Elbogen (Encyc. Jud. Hillel emsz.) is ezen az állásponton vannak. Jakab újabb megállapításokkal igazolja ezt a nézetét.

Hoffer magyarázatot keres arra a kérdésre, miért használjuk egyes számban a Misna második rendjének nevét (Móéd), míg a többi rend neve többszám (Zeraim, stb.)? Megfejtése nagyon szellemes.

Goldberger Izidor valóságos hangyaszorgalommal foglalkozik a hagyományos irodalomban előforduló amórák számával és összeállításával, hogy hányan, hányszor említettnek.

Marmorstein Arthur a Midras Sir-hasirim korát és szerkesztése helyét állapítja meg. Büchler Adolf a jabnei synhedrinnek Galileába, a Negebbe Babiloniába küldött vallásügyi (mászer, ibbur sáná) körleveleiről értekezik. Mindkét szerző házánkfia, utóbbi rektora, előbbi tanára a londoni rabbiképző intézetnek.

Guttman Henrik folytatja a párhuzamait, melyeket Szt. Ágoston és a zsidó hagyományos irodalom között kimutat.

Parkas József hasonló irányú dolgozatait kiegészíti a zsidó irodalomból kiemelt szójátékok ismertetésével. (Folytatniuk)

BUDÁN,

a Császárfürdő közvetlen közelében
3 szobás, komfortos lakás
november 1-re kiadó.

Azonnal is elfoglalható!

Cím: III., Lukács-u. 4

Iskolásyermekek orth. kóser Internátusa

Valláskeresés nevelés, korrepetálás, német társalgás. Az összes iskolák közelében. Kitérő referenciák:

Virág Gyuláné, Budapest, VI., Ó-ucca 42.

ZSIDÓ VILÁGKRONIKA

Új államközi tanácskozás a zsidókérdés megoldására.

A Népszövetségi Unió határozatot terjesztett a Népszövetség elé, melyben arra kéri, hogy haladéktalanul hívjon egybe új államközi konferenciát az európai zsidókérdés megoldásának megtárgyalására. A konferencia célját a határozat a következőkben foglalja össze:

1. Anyagi segítség olyan országok számára, melyekben a zsidókérdés a lakosság túlszűfolttsága következtében vetődött fel. Ezeknek az államoknak lehetővé kell tenni olymértvű fejlődést, hogy lakosságukat képesek legyenek tartani.

2. Lehetővé tenni a zsidóság számára, hogy Palesztinában államot alkothassanak és ezt fejleszthesseék.

3. Elősegíteni a túlnépesedett államok zsidóságának kivándorlását gyérebb népességű államokba és olyan területekre, ahol kolonizációs lehetőségek mutatkoznak. A határozat azt is követeli, hogy a konferenciára hívják meg a Jewish Agency-t mint a világ zsidóságának képviselőjét.

„Tisztában vagyunk azzal” állapítja meg a határozat: mennyire nem helytálló az az állandóan visszatérő vád, hogy a zsidóság a kereskedelem és a szabad foglalkozásokban abnormális magas arányszámmal van képviselve. Azok, akik ezt állandóan hangoztatják, egyszerűen nem hajlandók tudomásul venni, hogy sok foglalkozás viszont csaknem teljesen zárt területet jelent a zsidóság számára. Ennek ellenére teljes mértékben megértjük azoknak az államoknak nehézségeit, ahol a népesség túlszűfolttsága mellett a zsidóság arányszáma abnormálisan nagy, ezért akarunk ezeknek az országoknak segítségére sietni, de csakis annak a princípiumnak szigorú betartásával, hogy az államnak minden polgárát faj, nyelv- és vallási megkülönböztetés nélkül egyforma jogok illetik meg”.

A nemzeti kisebbségek kérdésére vonatkozóan megállapítja a határozat, hogy ezeknek védelme egyes országokban nem kielégítő. Ennélfogva szükségesnek látja a következő intézkedéseket:

1. A Népszövetség létesítsen állandó bizottságot, mely a Népszö-

vetségi Tanácsot a kisebbségek védelmére szolgáló intézkedéseinek támogatására.

2. A népszövetségi közgyűlés eljárásait a nemzetiségi kisebbségek ügyeiben gyorsítani kell.

A határozat elítéli a zsidók polgárjogainak szűkítését azokban az államokban, melyek aláírták a kisebbségi megállapodásokat. „Felszólítjuk a népszövetségi közgyűlést” mondja a határozat, „hogy intézzen ünnepélyes tiltakozást az egyes országokhoz és szólítsa fel ezeket, hogy ne kezdeményezzenek olyan akciót, melyek növelnék a hazátlanok számát”.

A határozat üdvözi az USA kezdeményezését a menekültek elhelyezése tekintetében és a következő szavakkal zárul:

„Bízunk benne, hogy az eviani konferencia eredményeképpen véget fog érni az a gyakorlat, mely elzárja egyes országok határait, a szerencsétlen menekültek elől és ezeket egyik országból a másikba kergeti és lehetővé fog válni a Népszövetség munkássága révén ezeknek végleges letelepedése.

Ussischkin ajánlata a Palesztina-kérdés ideiglenes megoldására.

M. M. Ussischkin, a Zsidó Nemzeti Alap elnöke a „Jewish Chronicle” munkatársával folytatott beszélgetése során a többi között ezeket mondotta:

— A legfontosabb, hogy szakadatlanul öröködjünk jogainkon. Mert ha egyszer feladtuk jogunkat Palesztina négyötödére, akkor megváltoztathatatlan helyzetet teremtünk. Ameddig azonban nem adtuk fel jelenlegi pozícióinkat, mindig van reményünk a kedvező rendezésre. Még sok minden történhetik. Ha azonban elfogadjuk a felajánlott kis zsidó államot a nagy arab kisebbséggel, akkor új Szudánemetszést teremtünk Palesztinában. Az angol kormány elejtette az arab kisebbség kitélepítésének tervét a zsidó államból, ha az arabok ez ellen tiltakoznának; már pedig az arabok maguktól nem fognak kivonulni.

— A jelenlegi dilemmából tehát — folytatta Ussischkin — a kibontakozás minden zsidó erő egyesítésével két irányban keresendő. Először:

minden eszközzel nyomást gyakorolni az angol kormányra, hogy teljesítse a mandátummal vállalt kötelezettségeit. Az arab ellenállásra való figyelemmel a mandátum fenntartása sokkal könnyebb feladat, mint a megosztás. Másodsor: mindezt meg kell tenni, hogy helyzetünk Palesztinában minél jobban megerősödjék úgy a zsidó bevándorlás emelése, mint új földterületek szerzése útján. Egy kis zsidó állam, melyben több, mint 45 százalék arab kisebbség él, katasztrófát jelentene. Balgaság volna Anglia ama ígéretére építeni, mely szerint garantálni fogja biztonságunkat. Abban sem bízhatunk, hogy elég földterület fog rendelkezésünkre állni ebben a zsidó államban jelentékenyebb bevándorlás számára. Az arab kisebbség ugyanis vonakodni fog nekünk földet eladni.

— Az arabok sohasem fognak abba formálisan beleegyezni, hogy a statusquo egyelőre helyreállítassék; ellenállásuk azonban a mandátummal szemben sokkal gyengébb lesz, mint a megosztással szemben. Az elkeseredés, mellyel most a palesztinai polgárháború folyik, az arabok annak a félelmének következménye, hogy őket fajt accompli elé állítják, ha a megosztás tervét elejtik, a feszültség engedni fog és könnyű lesz megfelelő időpontban az arabokkal megegyezésre jutni. Akkor azután a Palesztina kormánynak könnyebben lesz módjában a zsidókat az ország belső rendje fenntartásának szolgálatába állítani.

— A megosztási terv elejtése kétségtelenül a megbékéléshez fog vezetni és lehetővé fogja tenni — legalább is átmenetileg — egy módus vivendit megtalálását. Ez semmiestire sem fogja azt jelenteni, hogy az arabok feladják palesztinai igényeiket, de számolni lehet egy 5—10 éves nyugalommal. Az arabok ugyanolyan mértékben érzik a terror súlyát, mint mi. Ennélfogva nem lesz nehéz velük megegyezésre jutni egy olyan periódus tekintetében, melynek folyamán nem fogja őket a zsidó uralom kísértete fenyegetni.

— Az angol fogorvosok csak ötven fogorvost akarnak Ausztriából beengedni. Az angol fogorvosok Belfastban lezajlott konferenciáján határozatot hoztak, mely szerint a kormánynak azt ajánlják, hogy ötvennél több fogorvost ne engedjen be Ausztriából.

Tőlünk függ, hogy megmentjük jövőnket!

Irta: DR. LINKSZ IZSÁK kőszegi főrabbi

A főtisztelendő orthodox rabbikar minden egyes tagja felszólította híveit, hogy szelichausz első napjától Erev Jomkippurig Pidjon-nefest kell tartani. „Lélekben kell megtisztulnunk, azért minden zsidó testvérünkért rendezzünk pidjon-nefest... Vallásos kötelességévé tesszük minden hitközség, fiókhitközség és egyéb hitközségi alakulat lelki és világi vezetőinek, hogy állapítsák meg híveik pontos lélekszámát és gondoskodjanak arról, miszerint — lélekszámonként egy pengőt véve alapul — a hívek összességétől a teljes megváltási összeg szedessék be.” A vagyonosak adják ezt a szegény családok helyett.

El kell olvasni az orthodox lap szept. 16-iki számát, milyen megrázó szózatalt teszik ezt a lelkipásztorok napjainkban a zsidóság kötelességévé. Hallgatni fognak szavukra.

De kell, hogy ez a nem — orthodox zsidóságot is tette serkentse. Nekünk is drága minden lélek, annál is inkább, mert — mint a statisztika hirdeti — egy községben sem szaporodnak a hívek. Mentjük meg tehát a drága lelkeket! Gondoskodjunk megtisztulásuk és megújodásukról, hogy távozzanak lelkeiből a hamis nézetek és tanok, amelyek végveszéllyel fenyegetik a nem — orthodox híveket.

Hogy milyen letargia uralkodik a kongresszusi hitközségekben, azt fölöslegesen esetelni. Az orvosnak igaz, először a diagnózist kell megállapítania, aztán ajánl megfelelő gyógyszereket és életmódot a páciensnek. Hogy ezer sebből vérzik a zsidóság az egész földön, azt még a laikusok is látják. Sokan foglalkoznak is komolyan a tennivalókkal, hogy azt meggyógyítsák. Tekintetbe véve a régi igazságot, amelyet chanuka szombatján hirdetünk: „Nem a vagyon, nem is a testi erő boldogít és ment meg, hanem a szellem, a lélek ápolása” — arra kell törekednünk, hogy minden zsidó házban a gyűlölet ezen éjszakájában lobogjon a hit lángja. Magyar nyelven adjunk ki a zsidóság valóságos nézetairől, szombat és ünnepnapok fontosságáról kisebb füzeteket! Hisz a szent nyelvet — sajnos — kevesen értik. Ilyen füzetek vannak német nyelven asztalomon: 1. Vorschriften für den jüdischen Haushalt von Rabb. dr. Ansbacher, Stuttgart 1920. — 2. Hechschar ut-wilas Kelim von Seckel Bamberger 1884. — 3. Die Sabbat — Vorschriften von dr. Eduard Biberfeld Berlin 1910. — 4. Leit-faden durch das jüdische Eheleben von Adolf Schreiber Wien. — Megjelent Sopronban és Érsekújvárott (Nové Zámky) Grünwald Ignációl egy magyar könyveske is: 5. A zsidó családi élet tisztasága. Chofec Chá-jim felhívása. 6. Kaddisch-Gebet von Rabbiner Hübscher Berlin 1912. (A szerző, aki Berlinből menekült, magyar nyelven is terjesztet-

te.) 7. Alapos munkák még: Die Vorschriften für die Trauerzeit von Rabb. dr. Wolf Köln. 8. Vorschriften für die Mahlzeit von Rabb. Josua Schill Pozsony 1910.

Ha ezen értekezéseket magyarra fordítják, tetszetős formában kiadják és minden családnak beküldik: lesznek sokan, akik mulasztásaikat belátják és újra felébresztik szívükben a zsidóság iránti szeretetet. Ilyen szellemben nevelik majd fiaikat és leányaikat. És „aki csak egy lelket is ment meg, az egy világot mentett meg.” Tehát félre minden kishitűséggel.

És ha azt kérdezzük, honnan vegyünk a pénzt ezen füzetek ingyen terjesztésére a felelet: Utánozzuk orthodox testvéreinket! Ők is érzik a gazdasági krízist, a legtöbbször alig van keresete, de a falatot meg fogják vonni szájuktól és megváltják lelkeiket és családjuk tagjainak drága lelkét. Erről meg vagyok győ-

ződve! Ismerek több hitközséget!

Azért bizonyítsuk most be, hogy mi is vagyunk Izrael ósatyánk méltó fiait és tudjuk, hogy a közös múlt emlékei minket a hitű testvéreinkkel összekapcsolnak. Mi ugyanazon ünnepeket szenteljük meg, ugyanazon ceremóniákat használjuk, zsinagógáinkban ugyanazon Tórából olvassák fel a szidrákat. Miért legyen különbség közöttünk!

Foglalkozzék ezen eszme kivételével az Ore főtisztelendő választmány. Ha propagandát csinálunk minden hitközségben, hogy Tisri havában minden lélek adja lelke váltásdíját: oly összeg áll az Ore rendelkezésére, hogy e füzeteket magyar fordításban 2—3 év alatt kiadhatják. Ez egyelőre fontosabb, mint tudományos könyvek szerkesztése. És ezen pidjon-nefest minden izraelita annál inkább fogja adni, mert idővel oly szellemi fegyvereket kap, melyek erőt és reményt adnak neki, hogy mint Izrael ósatyánk, ő is azok segítségével legyőzi korunk téveszméit és a zsidóság külső és belső ellenségeit. Adja az Ég!

Csodatétel

a nagyünnep előtt

Irta: PETERDI ANDOR

II.

Mezítláb futkostuk át a nyarat és most, hogy már a szelek fujdogáltak és eső is esett, fáztunk az utcán, fáztunk a szobában, csupasz lábaink lúdbőröztek és sehol se találtuk a helyünket, csak az ágyban, a meleg takaró alatt. Ezért is feküdtünk le korán. Az őszi napok szürkésege, nedvessége lelkünkre ült a játszókedvünk is alábbhagyott.

Már valamennyien a takarók alatt voltunk, s a szoba sötétjében még mindig zsvajogtunk, vihogtunk, s örültünk a közeledő ünnepnek, de leginkább az új cipőknek, miket anyánk elmenésekor beígért.

Azután egymás után elcsendesedtünk s elaludtunk.

Anyánk ezalatt virrasztott és dolgozott, tíz asszony közül, akik egy sorban fosztották a frissen vágott libákat, ő volt az egyik.

Egy hosszú, barakk-szerű helyiség volt, ahol ez az éjjeli munka zajlott s nem volt messze a dunaparti nagypiacról. Azon a helyen áll most a vámházkörúti nagycsarnok. Ott terült el akkoriban a nagypiac. Ott kötöttek ki kora hajnalban a kofahajók, amelyek a dunamenti falvakból szállították ide az élelmet Pest óriási gyomra

számára. Ezért is ezen a kis ferenvárosi folton éjjel és nappal lüktetett az élet, szünet és pihenés nélkül. Ez az óriási üzem magába nyelte az anyámat is.

A hosszú, fabarakkba este álltak be munkába az asszonyok, s reggelig dolgoztak. Minden megkopaszott liba után kaptak egy pléhtantuszt s egymással is versenyeztek, hogy reggelig minél több tantusz kerüljön a zsebükbe, mert annyi négy vagy öt krajcárt fizetnek ki nekik, ahány tantuszt előolvasnak a kifizető pénztárosnál.

Azon az éjjelen anyám a szokottal is jobban igyekezett, hogy a napi szükséglet mellett még egy kis gyerekcipőt is megkeressen. A tollak csak úgy repültek az ujjai alatt, egymás után vette elő az új fosztatlan libát s a megerőltetett munkától ujjai göresösen fájtak. Alább kellett hagyni a tempót.

— Hiába, az ember mégis csak nem gép — sóhajtott föl anyám — a kéz nem végezhet többet, mint amennyit az ereje megbír.

Már kint virradni kezdett. A barakk ablakai világosodtak, a fosztogató asszonyok is fáradtan, egy árnyalattal fehérebb arccal a munka végére jártak. Néhány fosztatlan liba hevert még a föl-

dön, a megkopasztottak pedig nagy sorokban rózsállottak egy másik hosszú asztalra a fal mentén. A „műhely” elcsendesedett s úgy festett, mint egy szörnyű csatatér, ahol egymást mérszárolták a hadakozók. A föld, a fal, az asztalok tele voltak vérfoltokkal s a libatollak szállongtak a helységben az asszonyok körül. Alig láttak a tollpihéktől, néha még a torokukra is szállt egy-egy pihe s ettől is köhögtek, krákoztak. A munka végén alig győzték magukat megszabadítani a sok tolltól, tele volt a hajuk, ruhájuk tapadó pelyhekkel. Ez a tisztogatási művelet is eltartott vagy egy negyed órát s mire kiértek az utcára, a szabad levegőre, már a kora reggeli nap ragyogott az égen.

Anyám hazamenet még az úton is olvasgatta a pénzét, nagyon meg volt ezáltal elégedve magával, mert ezen az éjszakán egy forinttal többet keresett. Egy pár cipőre való tehát megvan, — gondolta — és zsebkendője egyik csücskéjébe kötötte a pénzt és gondosan zsebre tette és úgy vágott át a nagy piacon, hogy hazakerüljön alvó gyerekei mellé.

A piac már ilyenkor népes volt, mert a viszonteladók és vendéglősök nagyon korán jártak vásárolni. Anyám is elvegyült ott az emberek közt, mert útja keresztül vezetett a téren. Elnézegette a vásárlásokat, érdeklődött az árak iránt s vett is egyet-mást, gyümölcsöt és ebédre valót s így ott sürgöngve, nézdegélve ment a maga útján. Közben azon is járhatott az esze, hogy mire a nagy ünnepek beköszöntenek, mi minden kellene a háznál. De bizony mindenre nem futja az ő sovány keresetéből. S amint így mendegél és tépelődik a gondjaival, földreszegzett szemével megpillant egy meglehetősen nagyfomájú, régimódi „berzlit”. Egy bugyellárist. Istenem, mit is tehet ilyen esetben egy szegény asszony. Lehajol utána, fölveszi és — körülnéz. Hátha már keresi is a kétségbeesett tulajdonosa. Anyám is úgy tett. A tömeg csak sürgött-forgott körülötte, de a bugyellárist senki emberfia nem kereste. Így hát anyám, a becsületes lélek szorongásával eltette a zsákmányt s meggyorsított lépésekkel igyekezett hazá.

Mintha csak álomban történt volna — úgy érezte —. Talán nem is igaz az egész dolog... és azon

járt az esze, mi lehet az erszényben. Van-e benne egyáltalán pénz? És ha van, mennyi? Kell, hogy legyen benne, mert nehézkes érezte, meg azt is, hogy tömöttebb egy üres erszénynél. És arra gondolt, hogy most már lesz a gyerekeknek cipőjük, talán még ruhájuk is... S a jó Isten gondviselésének hitte, hogy éppen ő eléje került ez a berzli. Talán nem is vesztette el senki, Isten maga ejtette eléje az égből, a hajnali nap mögül, hogy jó ünnepet szerezzen egy szegény, dolgos anyának.

Ilyen gondolatokkal került haza. Mi gyerekek még aludtunk, anyám csak a lakásban, zárt ajtó mögött merte elővenni a talált bugyellárist, hogy megnézzze, mi is van abban. Mennyi pénz, kincs. Remegő ujjakkal csattintotta ki az acélujbokat s majd elájult az örömtől és a csodálattól, amikor kinyitotta. Volt abban ezüstpénzt, aranypénzt, papírpénzt, össze-vissza gyömöszölve az erszény két részében. Kiborította az asztalra s nagy csendesén olvasgatni kezdte. Egykettőtíz, húsz... Volt egy ötven forintos bankó is. Egész kis vagyon, vagy kétszáz pengő forint.

Anyám a pénzt szépen berakta a szekrénybe, a fehérenemű alá és csak annyit tartott magánál, amennyi nekünk éppen kellett cipőre és ruhára.

Aznap le se pihent anyám. Mire

felébredtünk, már kész is volt a reggeli: kávé és hozzá illatos zsemle. Más közönséges napon csak kenyér került a kávéhoz. Anyánk a szokottnál vidámabb volt s ránk is átragadt a jó kedv. — ha megreggeliztetek — szolt felénk — reggelizés közben — megyünk a „Schiffmannplatzra”. Akkor még az volt a Teleki-tér. Zsidópiacnak is mondták.

Mi tehát anyánkkal odavonultunk, mert ott minden olcsóbb volt. Anyámat elfogta a vásárlási láz. Tetőtől-talpig felöltöztetett bennünket. Ahányan voltunk, valamennyien cipeltünk a zsidópiacról egy-egy csomagot. Örömről és boldogságunk határtalan volt és anyánk megnőtt a szemünkben, hogy annyi pénzt tudott szerezni... Annyi pénzt. Sohase láttunk ilyen sok pénzt, se másnál, se nála. Úgy néztünk rá, mint egy mennybéli jóságos angyalra, aki a jó Istenrel nagyon bizalmas viszonyban lehet, hogy ennyi pénzt kapott tőle a nagy ünnepek előtt.

Gyerekekkel így hittük ezt. De anyánk is így érezte. Felejthetetlen ünnepünk volt akkor.

Most, ötven esztendő után is, jó erre visszaemlékezni.

S talán ezért is szokta anyám mondani: Csodák csak egy szegény emberrel történhetnek. Mert hiszen vele is csoda történt egyszer, a nagy ünnepek előtt.

Emlékek

Írta: FELEKI SÁNDOR

(34)

Konti József

1887-ben elkészült a dalmús az azt véleményezés végett a pesti Népszínház igazgatójához, *Erva* Lajoshoz nyújtottam be. Az igazgató azzal adta nekem vissza operettemet, hogy az mit sem ér. De *Csóka* igazgató a budai Színkörben előadatta, hatalmas sikerrel. *Feleki* Miklós, a budai Várszínház igazgatója, megvásárolta a darabot és *Blaha* Lujzával ötvenkétszer került színpadra. Amidőn 1885-ben *Feleki* a színingazgatóságról lemondott, *Erva* visszaszerződtette a Népszínházhoz *Blahánét*. Nekem is szerződtetési ajánlatot tett s én azt csak azzal a feltétellel fogadtam el, hogy a visszatámasztott operettem elő kell neki adatnia. „Eleven ördög” operettem is rövidesen színpadra került és a Népszínház nagysikerű operettdarabja lett. 1887-ben *Csiky* Gergely társaságában, illetve annak szövegére megkomponáltam a hozzávaló zenét. Ezen operettem

egymásután negyvenhétszer került színpadra, 1888-ban pedig a „Suhanc” ötvenhatszor. Tíz nap előtt unokahugomat vezettem Bécsben oltárhoz és jelenleg boldog házas vagyok.

Konti József.

A komponista ezen önéletrajzához hozzáfűzzük még, hogy — mint már említettük — még több nagy sikerrel adott operettet írt és azt a szomorú záradékot, hogy fiatalon, 1905-ben halt meg. Az ő kedves, természetes, közvetlen egyéniségét nem fogom soha elfelejteni, mert abból szívemnek melegsége és szeretete áradt.

Feleségének, illetve özvegyének a kormány a Teréz-körúton nagytörsdét juttatott, de ezt a kommunizmus után elvesztette, úgy hogy most a mindennapi kenyér gondjaival küzd. Ő is a művészek s azok hozzátartozóinak gondokkal kövezett bús útját járja.

Tóthfalussy Béla

A székesfőváros Erzsébetvárosának plébánosa volt. A szeretet és barátság szálai fűzték hozzá s e pár sorral is áldozni óhajtok emlékének. Felvilágosodott, tisztánlátó és nemesen érző pap volt. Számos megjelent vallási és vallásfilozófiai művében magas etikai szempontból, elfogulatlanul és igazságosan bírál s e műveiben felekezeti türelmetlenségnek nyoma sincs. Az emberszeretet meleg napsugara árad mind-egyikből. Mégis — csodálatos módon — azt híresztelték róla, hogy antiszemita. Amikor ezt egy ízben előtte felemlítettem, mosolyogva szólott: „Tudok róla, de nem tartom érdemesnek, hogy ezt a ráfogást megcáfolyjam”. Azután elővett egy ívet s megmutatta nekem az általa abban a hónapban segélyezett névsorát. Hát bizony, abban nem egy zsidó volt. Sok műve közül megemlítem a „Keresztény és zsidó vallás összehasonlítása” és a „Reggeli és esti újatosságok” címűeket.

Fiatalon támatta meg súlyos szer-

vi szívbjaj s kétéves szenvedés után, negyvenhat éves korában 1904-ben hunyt el a Maróitzszigeten, hol gyógyulást keresett. Ószintén gyászoltam, mert a magyar kath. klérusnak egy felvilágosodott, nagy tudású tagja volt, aki, ha idő előtt nem dől sírba, még sok értékeset alkotott volna.

Halála után bátyia, dr. *Tóthfalussy Gyula* fővárosi kerületi orvos, a már szintén elköltözött hűséges barátom felkeresett s így szólott: „Szegény Béla öcsém halála előtt két nappal azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy sirkövére te veled irassunk egy kis verset. De — tette hozzá mosolyogva — ne dicsérjen, mert különben nem lesz pihenésem a föld alatt”.

Tóthfalussy Béla plébános sírja ott van a keresési köztemető főútjának baloldalán. Kövén bevésve az általam írt két sor:

*A szív, mely dobbant másokért,
Mindig él, csak pihenni Tért.*

Egy költő-házaspár

Budapesten, a Nádor-utca 19. számú ház harmadik emeletének két kis sötét udvari szobácskájában lakott a múlt század vége felé egy *Hecht Ignác* nevű nyugdíjnélküli „nyugdíjazott” tőpörödött, öreg, özvegy zsidó tanító, aki magát és Irén nevű lányát abból tartotta fenn, hogy „órákat adott” a legszerényebb honoráriumért. A kislány csodálatos nyelvtelenségnek bizonyult s egyforma kitűnően beszélt magyarul, németül, angolul, franciául és olaszul. Alig cseperedett fel, idegen költők verseit és prózai munkáit fordígtatta magyarra, még pedig formás, színes stílusban, úgy, hogy az irodalmi körök figyelmét is felkeltette. Ezen módon a külföldi kiváló írók egy részével — így *Zola* Emillel is — levelezésbe lépett s azoknak figyelmét a magyar irodalom jeles műveire irányította. A *Cserhalmi H.* Irén neve — mert így láttak napvilágot műfordításai — sok barátot szerzett hazánknak külföldön is, de nagyrabecsült lett a magyar irodalmi körökben is.

Az elismerés a még csak 23 éves írónót nagy elhatározásra bírta. Lefordította a magyar népköltészet legjobb termékeit s az összes meghalt és élő magyar poétáknak legértékesebb verseinek egy részét s amikor e hatalmas munkáját elvégezte, 1897-ben elküldötte *Ebers* Györgyhoz, az akkori német regényirodalom legkiválóbb képviselőjének, akinek az *Uarda, Homo sum*. Egy egyiptomi királylány s egyéb regényei a világ minden nyelvén jelentek meg s szerzőjük nevét ünnepelték és nagyrabecsülték tették. Az író akkor már nagybeteg tartózkodott a starenbergi tó melletti Tutzingban levő villájában. Súlyos gerincvelőbaja miatt benn volt mindkét alsó végtagja

s tolokocsiban teltek napjai Irótársait sem fogadhatta s a hozzá, mint első hangadó tekintélyhez, küldött művekre és kéziratokra már nem is felelhetett. *Cserhalmi Irén* mégis megkísérelte, hogy a nagy regényírótól bírálatot nyerjen hatalmas, sok évi munkájába került verses anthológiájára. Néhány hét múlva az írónő a nagy német költőtől áradozó levelet kapott, melyben a legnagyobb elismerés szavai mellett értesíti, hogy érintkezésbe lépett a lipcei „Deutsche Verlaganstalttal”, mely Németország legelső könyvkiadóvállalata volt s a vállalat *Cserhalmi Irén*nek anthológiáját a legdíszesebb köntösben fogja kiadni, pompás kötésben s mindegyik költőnek, ötvennek, arcképét és életrajzát is közölni fogja verseik mellett. Boldog vagyok — írta *Ebers* — hogy én is hozzájárulhattam ezen értékes, gyönyörű mű megjelenéséhez s betegségembe ezen szép műnek olvasása derűt és meleget hozott.

(Folytatjuk)

GYORS HIRDETÉSEK

E rovatban egy szó 10 fillér, vastagabb betűvel 20 fillér, *legkisebb hirdetés 10 szó*. Leghelyesebb a hirdetés szövegét levélben, a hirdetés árának megfelelő összegű levélbélyegben a kiadóhivatal címére beküldeni.

FÉRJHEZ adnám 22 éves óvónői képzettséggel bíró hugomát kelengyével és némi készpénzzel. Válaszokat a kiadóba kérek „Szép és házias” jellegére.

ELVENNEM azon vallásos úri-leányt, aki álláshoz juttat, 30 éves tisztviselő vagyok. Leveleket a kiadóhivatalba kérek „Szorgalom” jellegére.

VIDÉKI ÖZVEGYASSZONY vagyok, 3 éves fiammal, divatáru üzlettel férjhez mennék hozzám illő úriemberhez, ki fiamnak apja lenne és 10.000 P-t beadna üzletembe. Értesítéseket a kiadóba kérek „Jó apa” jellegére.

42 ÉVES ÖZVEGY úriasszony vagyok, berendezésem, kelengyém és nyugdíjam van. Hozzá mennék biztos jövődelmü úriemberhez, aki 50 évnél nem idősebb. Leveleket a kiadóba kérek „Őszi napsugár” jellegére.

24 ÉVES zongoratanárnő vagyok, leveleznék házasság céljából külföldön élő magyar úriemberrel, beszéllek angolul, franciául, németül. Leveleket a kiadóba kérek „Jövő boldogság” jellegére.

50 ÉVES vidéki gazdálkodó vagyok, feleségül vennék 40 évnél nem idősebb szolid, vallásos úriasszonyt, ki kedveli a vidéket és a magányt. Válaszokat a kiadóhivatalba kérek „A puszta is szép” jellegére.

LEGSZEBBEN, legolesóbban fest, mos, tisztít **Gerőfi-gőzmosóda**, Szondy-u. 68.

KÉNYES, finom, valódi csipkék, terítők, függönyök javítását vállalom. Cím a kiadóhivatalban.

GYÖNYÖRŰEN éneklő harzi kanárik olesón eladók: VI., Szondy-u. 68. Gőzmosóda.

SPRINGER fizet legtöbbet, viselt férfi, női ruhaneműért, cipőért, **Ápród-utca 6. Üzlet: Szebenyi-térnél.**

KISEBB GYERMEKEK német oktatását ebédkoszt ellenében vállalom. „Nagyműveltségű úrnő” jellegére a kiadóhivatalba.

BRONZCSILLAR olesón eladó. **Baresay-utca 3. földszint 1.**

KELIM terítők, függönyök, párnák olesón eladók. Cím a kiadóhivatalban.

OLCSÓN, jól és gyorsan mindenemű villanyszerelési munkát vállalom, **VII., Erzsébet-krt. 22. III.**

FÜGGÖNYÖK, terítők díszpárnák, készítését, alakítását, javítását, frissítését szakszerűen, olesón vállalom. **Krausz, Péterffy S.-u. 7. III. 8.**

TELJES ELLÁTÁST adok pest-környéki villában, gyengélkedő is lehet, hízókúrára, **Seybold, Baross Gábor-telep, XIV. a. (Horthy M. körtértől autóbusszal.)**

Családtörténeti, származási kutatásokat végez ismert szakíró. Szíves megkeresések „Levita” jellegére a kiadóhivatalba.